

libera

Raportti

TOUKOKUU 2016

Synkät ajat Suomessa

7

REETTA RÄTY

Äiti ja isä Valtio

15

TUOMAS MURAJA

Suomi on ärtynyt tietoa ja tutkimusta kohtaan

23

ULPU IIVARI

*Vasemmisto ei pärjää
– auttaisiko näkökulman vaihdos*

31

OLLI MUURAINEN

Suomi inttää kuin väsynyt humalainen

37

LILJA TAMMINEN

Virkamies varjelee meitä innovaatioilta

43

JUHANA VARTIAINEN

*Työttömyyden hoito
– yhteistä itsepetosta?*

53

KIM VÄISÄNEN

Hyvästä liian vähän, huonosta liian paljon – tulonjakopakkomielen Suomi

© 2016 Libera-säätiö
Liberan julkaisusarja
Toukokuu 2016

Ajatuspaja Libera
Sepänkatu 9, 00150 Helsinki
www.libera.fi

Julkaisija: Libera-säätiö
Paino: LSB, Helsinki 2016
ISBN 978-952-280-055-8 (nidottu)
ISBN 978-952-280-056-5 (pdf)

Esipuhe

Hyvä lukija,

Suomi on hieno maa ja täynnä lupausta tulevaisuudesta. Ajat ovat juuri nyt vain vähän synkät. Talous ei kasva ja ilmapiiri on muutenkin ankea. Suomalaiset ovat puolustuskannalla, eivät avoimina maailmalle. Vaikka tämän kokoelman esseissä pohditaan näitä synkkiä aikoja, sen tarkoitus ei ole voimaton synkistely. Sitä varten ei olisi kannattanut kerätä kokoon näin mielenkiintoista ja kirjavaa kirjoittajajoukkoa.

Kirjoittajilta on synkistelyn asemesta pyydetty ratkaisuehdotuksia ongelmiin ja näkemyksiä siitä, kuinka päivä saadaan taas paistamaan Suomen synkeyteen.

Reetta Rätty käsittelee mainiossa tekstissään Suomeen pesiytynyttä avuttomuutta ja valtiokeskeisyyttä: ”Kun sataa lunta, valitus koskee joko sitä, että katuja ei ole aurattu, tai sitä, että lumiauran kolina häiritsee unta. Ping @PekkaSauri! Ping!!!

Sen sijaan, että nauttisimme poikkeustilasta tai ottaisimme lumilapion käteen, kaivamme esiin älypuhelimien ja vaadimme, että paikalle saapuu valtiovalta, tai sen valtuuttama kaupunki. Äiti, pyyhkimään!”

Tulonjakoon liittyvä suomalainen pakkomielle on **Kim Väisäsen** aiheena. Väisäsen mielestä se on esimerkiksi syy paikallisen sopimisen vierastamiseen. Paikallisesti sovituisissa työsuhteissa ”palkat ja palkan-

korotukset seuraavat huomattavasti paremmin yksilöiden ja yritysten välisiä tuottavuuseroja”. Tämä ei sovi tulonjakopakkomielteisille suomalaisille. Ajattelusta on kuitenkin päästävä Väisäsen mielestä eroon, jos Suomeen halutaan rakentaa eurojäsenyyden kanssa yhteensopiva työmarkkinajärjestelmä.

Olli Muurainen kirjoittaa Suomen sulkeutumisesta ulkomaailmalta. Tämä näkyy esimerkiksi pyrkimyksenä estää ulkomaista kilpailua ja innovaatioita sääntelyllä. ”Helsingissä toimii satoja lobbareita, joiden tehtävänä on torjua joko ulkomailta tai joltakin toiselta toimialalta tulevaa kilpailua. Heidän bunkkereistaan jarrutetaan liikenteen, teollisuuden, terveysalan, rahoituksen, kaupan ja energia-alan globaaleja megatrendejä. Maailma avautuu ja raivaa tilaa uusille asioille, mutta Sääntö-Suomi inttää vastaan kuin väsynyt humalainen mies hetki ennen sammumistaan.”

Mutta myös tämä kirjoittaja näkee tulevaisuudessa valoa. ”Suomi voi palata takaisin huippumenestyjien joukkoon, kun suomalaiset repivät turhat tekemisen esteet ja heittävät pois hidasteet, joista on enemmän haittaa kuin hyötyä. Ulkopuolelta katsottuna tämä sulkeutuneen Suomen itsensä kampittaminen näyttää kovin hassulta.”

Juhana Vartiainen kirjoittaa Suomen synkästä työllisyystilanteesta. Hän on kuitenkin optimisti: ”Olen vakuuttunut siitä, että Suomessakin päästäisiin eteenpäin, jos katsoisimme rehellisesti totuutta silmiin ja koettaisimme omat tabumme murtaen uudistaa työmarkkinoita.”

Vartiainen vaatii Tanskan ja Saksan tapaisia uudistuksia tehtäväksi myös Suomessa. Kysymyksessä ei ole palkkojen alentaminen. ”On huomattava, että pitkällä aikavälillä tällaiset uudistukset eivät laske palkkatasoa. Kansalaisten palkka ja elintaso riippuvat näet kokonaan työn tuottavuuden kasvusta. Siksi korkeampaa työllisyyttä ja alhaisempaa työttömyyttä ei tarvitse ostaa alhaisemmalla palkkatasolla.”

Kaikki Suomen synkkyys ei liity talouteen. **Tuomas Muraja** pohtii tosiasioiden ja tutkimustiedon merkitystä julkisessa keskustelussa. ”Yhä avoimempi valehtelu ja suorastaan valheilla rehentely on näkyvä osa nykyistä yhteiskuntakeskustelua.”

”Mielipiteestä on tullut vahva argumentti mediassa. Sosiaalisessa mediassa jokaisen yksilön ja kuppikunnan on ollut helppo tuoda näkyviin oma mielipiteensä milloin mistäkin: maahanmuutosta, taloudesta, leikkauksista, ravitsemuksesta, rokotuksista, äitiydestä, susista tai vaikkapa alkoholilainsäädännöstä.”

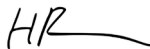
Muraja tarjoaa yhdeksi ratkaisuksi faktantarkistusta, eli julkisessa keskustelussa esitettyjen väitteiden todenperäisyyden arviointia. Sitä tehdään esimerkiksi verkkopalvelussa, jonka yksi perustajista hän on.

Perinteisen vasemmiston alennustila on yksi ajan merkeistä. Aiheesta kirjoittaa kokenut demaripolitiikko **Ulpu Iivari**. Hän pohtii SDP:n tilaa monelta taholta, esimerkiksi vaalijulisteita analysoiden.

”Hyvinvointi-Suomen vaalijulisteissa kansalaiset ovat muuttuneet toimijoista päätöksenteon kohteiksi. Nuori isä odottaa lapsi käsivarrellaan, mitä hyvää puolueelta on tulossa. Voimatonta alamaista kuvaava linja huipentui 2007 eduskuntavaaleissa, jolloin valtakunnan asiat olivat aika hyvin ja keskustelua käytiin jakovarasta. SDP:n julisteessa alushoususillaan oleva vanha mies jonottaa maksulliseen vessaan, jonka ovi pysyy kiinni. Toisessa kuvassa lapsi antaa yksityistetyn koulun opettajalle lahjuksia. Noissa vaaleissa SDP putosi ykkössijalta kolmoseksi.”

Lilja Tamminen kirjoittaa siitä, miksi Suomessa ei synny uusia innovaatioita ja varallisuutta. Tamminen nostaa esiin monia syitä, Suomen pienuudesta ja hajautuneisuudesta elinkeinopolitiikkaan. ”Suomen ongelma on kuitenkin ennen kaikkea se, että kahlitsemme masokistisesti itseämme”, Tamminen sanoo. Mutta hänkin on optimisti: jos epäkohtiin puututtaisiin, Suomella olisi useita kilpailukykyä parantavia erityispiirteitä, kuten kielitaito ja koulutustaso.

Hyvä lukija, tarkoitus oli koota tavallista ajatushautomoraporttia elävämpi, moniäänisempi ja henkilökohtaisempi teos. Toivottavasti olemme onnistuneet. Kirjoitukset edustavat luonnollisesti kirjoittajiensa, eivät Liberan näkemyksiä.

Heikki Pursiainen

REETTA RÄTY

Äiti ja isä Valtio

*Suomi säätelee kaikkia elämänalueita yhtä vimmaisesti.
Osaisimmeko tehdä jotain ihan itse?*

Amerikassa vaihto-oppilaina ollessa opin, että valtio on vapauden ja yksilön oman päätösvallan vastakohta. Oh my, olin erikoinen tapaus kaukaa Pohjolasta: Kuusi sisarusta mutta ei yhtäkään *college fundia*. Sen sijaan vanhempani maksavat veroja. Ei, emme suunnittele aseellista vallankumousta valtiota vastaan, enkä ole koskaan aiemmin vienytk eväitä kouluun.

Haluatte, että joku päättää rahojenne käytöstä?

Joo...

Kouluissa jaetaan ilmaista ruokaa?

Jep.

Joku muu päättää, mitä syöt.

No voi sen noinkin sanoa.

New Jerseyssä asuvan isäntäperheen lapsille oli kerätty syntymästä asti rahaa yliopisto-opintoihin. Vanhin tytär opiskeli maineikkaassa Yalen yliopistossa. Minä olin skandinaavisen mallin maskotti. *Open house party*, grillijuhlat, vierailu sukulaisten luona Keskilännessä. Aina sama pyyntö: ”Reetta, voitko tulla kertomaan Suomen systeemis-tä! *One more time!*”

Ihmiset halusivat koskea minua, koska tulin paikasta, jossa lääkä-riksi opiskelu ei maksa opiskelijalle mitään. Rikkaat ja katolisetkin käyvät *public schoolia!* New Jerseyssä Suomea kutsuttiin nimellä *Socialist Utopia*. Opin olemaan siitä ylpeä.

Maailmalla ei opi maailmasta, vaan itsestään. Suomalainen tajuaa, että suhteemme vaikkapa julkiseen valtaan on vain yksi mahdollisista. Ja meidän suomalaisten suhde valtioon on sellainen, että valtio ei ole vihollinen, vaan vanhempi. Valtion roolia voi hoitaa myös kaupunki tai muu julkinen taho. Pääasia, että taho on valppaana, jos minulle tulee ongelma, tai idea.

Lehtien mielipideosastojen lukeminen on kotoisaa, kun tulee mistä tahansa takaisin Suomeen.

Palstoilla kansalaiset vaativat, että kaupunki, maakuntahallinto-viranomainen tai valtio pitäisi parempaa huolta tulvavahingoista, majakkojen museoinnista, lasten iltapäivätoiminnasta, puiston siis-teydestä, sukupuolivaikutusten arvioinnista, merellisen Helsingin kahvilatarjonnasta.

Helsingin Sanomista (21.7.2015) luin, että ”Agility ei tänäkään vuonna saanut toimintaansa valtionapua” – kyykkäliitto ja saappaan-heittoliitto sentään saivat.

Jaarittelevatkin asiantuntijoiden yliökirjoitukset päättyvät napak-kaan toiveeseen siitä, että julkinen valta päivittäisi ravintosuosituks-et, muuttaisi venevaja-asetuksia tai huolehtisi, että ”maakunnista tehdään aluetason kuntia”.

Kotoisaa. Turvallista. Suomalaista.

Ja sitten sitä kuitenkin mieltii, tuleeko meille edes mieleen tehdä jotain ihan itse. Sosiaalisessa mediassa ihmiset kertovat lähteneensä pyöräilemään, mutta tiessä oli kuoppa. Ping @PekkaSauri! Mitä kau-punki aikoo tehdä?!

Kun sataa lunta, valitus koskee joko sitä, että katuja ei ole aurattu, tai sitä, että lumiauran kolina häiritsee unta. Ping @PekkaSauri! Ping!!!

Sen sijaan, että nauttisimme poikkeustilasta tai ottaisimme lumilapion käteen, kaivamme esiin älypuhelimien ja vaadimme, että paikalle saapuu valtiovalta, tai sen valtuuttama kaupunki. Äiti, pyyhkimään!

Kuulun niihin suomalaisiin, joita ei vaivaa se, että Suomessa on laaja julkinen sektori. Lähden siitä, että Suomi haluaa olla hyvinvointivaltio. En luota ihmisten hyvántahtoisuuteen, ja haluaisin viedä ”mahdollisuuksien tasa-arvosta” horisevat tutustumaan elävään elämään ilman rahaa, valtaa, asemia ja kodin kannustusjoukkoja.

Nähdäkseni tarvitsemme tolkkuttoman määrän tarkkoja lakeja sako-kaivoista, sosiaaliturvasta, syrjinnän estämisestä, metsien hakkuista ja tuhannesta muusta asiasta, jotta voimme taata oikeudenmukaisen elämän kansalaisille. Oikeudenmukaisuuden tavoittelu on erityisen tärkeää (ja entistä vaikeampaa) näinä aikoina, kun kokemus- ja arvo- maailmat eriytyvät.

Kun muutin muutama vuosi sitten Kiinasta takaisin Suomeen, törmäsin pelokkaaseen ja vauraaseen kansakuntaan. Suomi tuntui ahtaalta ja säännellyltä, vaikka vertailukohtana oli kommunistisen puolueen yksinvaltaisesti johtama maa. Kirjoitin Hesarin jutussani ristiriidoista, jotka tuntuivat erityisen räikeiltä poissaolon jälkeen.

”Parveketupakointi halutaan kieltää – mutta lastensuojeluun ei riitä rahaa. Miten riittäisi, kun Suomi suojelee kaikkia elämänalueita samalla intensiteetillä?” (18.11.2012)

Ajattelen edelleen, että vimmaista sääntelyä suurempi ongelma on se, ettei valita, mitä kaikkea säädellään. Elintärkeät asiat jäävät hienosäädön jalkoihin.

Ylihuolehtivat vanhemmat, heidät tunnistaa jo kaukaa.

Keväällä 2016 on kohistu viranomaisista, jotka vaativat, että kamppaajien täytyy pystyä osoittamaan asiakkaille käsienpesuallas. Samaan aikaan – ei toisaalla, vaan ihan siinä vieressä – kaupunki ei halua tarjota kodittomille romaneille yösijaa, koska avuntarvitsijat eivät ole helsinkiläisiä.

Samanlaista hulluutta tapahtuu kaikkialla: Ihmiset seisovat leipäjonossa ja virkamiehet kiertävät vahtimassa, että kauppojen ikkunoissa olevissa tuotteissa on hintatiedot näkyvillä. *Kynttilästä puuttuu hinta. No niin puuttuu, kun se on somiste!*

Minusta on päivänselvää, että meidän pitäisi valita tarkemmin, mihin kaikkeen valtio puuttuu. Markkinatalous on mahtava meka-

nismi säätelemään sitä, haluaako asiakas käydä kampaajalla, jossa on käsienpesuallas, vai riittääkö, että kampaajalla on sakset.

Hyvinvointivaltio taas toimii niin, että se ei jätä lasta hankeen – ei edes naapurin lasta.

Kun Suomessa puhutaan sääntelystä, lähdetään lähes aina siitä, että sääntelyä on liikaa. Onkohan se näin yksinkertaista?

Vietämme joka kevät ylikulutuspäivää. Vuonna 2016 se oli huhtikuun puolenvälin jälkeen. Ylikulutuspäivänä suomalaiset ovat kuluttaneet luonnonvaroja enemmän kuin maapallo kykenee tuottamaan uusiutuvia luonnonvaroja vuoden aikana.

Saamme siis esimerkiksi tuhota maapallon ilman että kukaan tai mikään sitä estää.

Tätäkin vasten on absurdia, että kunta kieltää luisteluradan tai leikkikentän, koska ne ovat turvallisuusriskejä lapsille.

Miksi ihmeessä meillä säädellään pikkuasioita ja annetaan isojen repsottaa?

Otetaan hetkeksi ymmärtävä asenne kauhistelun sijaan.

Turvallisen leikkikentän määrittäminen on helpompaa kuin sen miettiminen, tuhoammeko lapsiltamme tulevaisuuden. Kun tarvehierarkian alataso on kunnossa, mutta halutaan silti jatkuvasti *kehittää* ja *kehittyä*, päädytään siihen, että ruusupuska leikkikentällä on ongelma – siitähän tosiaan voi saada piston. Kun maailma monimutkaistuu, ja globalisaatio vie työn, pysyvyyden ja yksinkertaiset selitysmallit, on turvallista kohdistaa katse pikkuasioihin.

Ruusupuskaan, käsienpesualtaaseen ja parveketupakointiin sentään voi vielä vaikuttaa. Ne ovat konkreettisia, ja niistä voi laatia toimenpide-ehdotuksen.

Itsenäinen Suomi rakennettiin ylhäältä alas, saksalaisen mallin mukaan. Valtion ja yksilön suhde on kulttuurin syvärakenteessa, ei tämän kevään poliittinen muoti.

Suomessa ennakoidaan riskejä ja tasoitetaan tietä. Olemme varautujia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa toimitaan monissa asioissa niin päin, että tilanteita setvitään jälkikäteen lakitivassa.

Suomessa kansalaisyhteiskuntakin on riippuvainen valtiosta: isi antaa rahaa. Meillä yhteisöllisyyttä ei tuota kirkko tai naapurusto. *It takes a maakuntahallinto.*

Valtion ja yksilön suhde ei ole asia, jonka voi määritellä uusiksi yhdessä työryhmässä, hallituskaudessa, pamfletissa tai sääntö-Suomesta kertovassa lehtiartikkelissa. Se on keskustelu, joka vaatisi käsityksen siitä, millainen yhteiskunta Suomi haluaa olla. Koko teema on enemmän filosofinen kuin käytännöllinen, ja muutos vaatii sukupolvia, ei hallituskausia.

Yksilön suhde valtioon on historiallinen rakennelma, ei vain rationaalinen valinta.

Nyt kun valtioiden fyysiset rajat väljentyvät eikä yhteinen jaettava automaattisesti lisäännä, olisi hyvä hetki filosofoida yksilön ja valtion suhdetta.

Käydäänkö Suomessa tällaista keskustelua?

Ei ainakaan kovin innokkaasti. Nopeat somekuohut byrosraviasta kohahduttavat, ja päätöksentekijät osallistuvat keskusteluun kauhistelijoina, eivät toimijoina.

Juuri nyt Suomea johdetaan insinöörin bisnesopein, joten julkisessa keskustelussa lähdetään siitä, että yhteiskunnan olennaisimmat valinnat eivät edes ole kansalaisten, vaan globaalitalouden käsissä. Talous dominoi suomalaista keskustelua niin paljon, että pääministeri mittaa jopa maan *henkistä* ilmapiiriä talousmittarein.

Suomi on yhtä kuin Suomen talous.

Kun sanotaan, että Suomessa kaikki on kiellettyä, unohdetaan, että meillä on sääntöjä, koska haluamme yhteiskunnan, jossa kaikki voidaan varmistaa, kaikki saavat saman kohtelun ja kaikki on jonkun vastuulla.

Ongelma on meidän oma kontrollifriikkiys, eivät virkamiehet tai itse itsensä kanssa lisääntyvä byrokratia. Meidän on syytettävä tai kiihdyttävä pilkunviilauksesta itseämme.

Jos haluamme vähemmän sääntöjä, meidän täytyy kestää todellisuutta, jossa on vähemmän sääntöjä.

Mihin tästä voi valittaa? Ei mihinkään.

Kuka tästä vastaa? Ei kukaan.

Kenen syy? Mistä minä tiedän. Ehkä sinun?

Kun vaatii vähemmän normeja baaribisnekseen ja viinejä ruoka-kaappoihin, ei kannata parkua seuraavassa vaiheessa lisää resursseja poliisille, katupartioille tai lastensuojelulle.

Kun naureskelee leikkikenttien tarkastamispartioille, ei voi vaatia päätä vädille, kun sattuu vahinko.

Kun sanoo, että Suomessa ei voi yrittää pykäläviidakon takia, voi vilkaista naapurustoa: tuossa nuo kurdit, kiinalaiset, virolaiset ja ve-

näläiset siivoavat, myyvät kaljaa ja ajavat isoilla autoilla. Alakerran kiinalainen oli kerran kiinni, kun sitä pitävä perhe kävi lomalla. Siitä on nyt neljä vuotta aikaa.

Kun aloin itse yrittäjäksi, minua peloteltiin jäätävällä byrokratialla. Isoa kuukausipalkkaa nostavat herrat narisevat edelleen illasta toiseen telkkarissa, että yrittäminen on vaikeaa, vaikka sen pitäisi pelastaa maa. Mitä hölynpölyä!

En ole törmännyt missään vaiheessa yrittäjän uraa sellaiseen vahtimiseen, lomakkeiden täyttämiseen, raportointiin, teennäistehokkuuteen ja rutiininomaisuuteen kuin ison mediakonsernin esimiesportaassa. Olen yrittäjä, koska haluan pelastaa itseni ja oman työelämäni – en siksi, että pelastaisin Suomen.

Herää kysymys: jos yrittäminen ei olekaan mahdotonta, mitä muuta jää tekemättä, koska *luulemme* sen olevan erityisen vaikeaa juuri Suomessa? Estääkö meitä ideoimasta ja innostumasta holhousvaltio vai oma mielikuvituksemme?

Kun katselen taloyhtiön seinillä olevia kieltolappuja, en voi olla miettimättä: onko suomalaisten ongelma valtio, vai me kansalaiset, jotka vahdimme toisiamme?

Mikä siinä on, että matkustamme ulkomaille ihailemaan rentoa meininkiä ja tulemme kotimaahan käreyttämään kollegat, jotka imaisivat ilokaasua (sen vaikutus kestää ehkä *minuutin*). Viritämme portaisiin skeittauksen estäviä tappeja, kiellämme makaamisen puistonpenkillä, ehdotamme naapureille, että he astelisivat kotonaan päkiä edellä, eikä tömähdellen koko jalalla.

Mitä jos meidän pitäisi

- antaa pikkuasioiden olla
 - etsiä isoa kuvaa ja reagoida siihen
 - auttaa toisiamme
 - ottaa vähän rennommin.
-

Tässä kirjoitussarjassa kutsutaan Suomea synkäksi. No joo.

Suomalaisista ei koskaan sanota, että olemme elämäniloinen kansa. Materiakaan ei tehnyt meistä onnellisia. Kenen syytä tämä synkkyys sitten on? Systeemin, järjestelmän, poliitikkojen? Ehkä valtion!

Amerikkalainen isäntäperheeni myi vuosia sitten omaisuutensa ja

lähti kiertämään maata matkailuautolla. Olen kateellinen heille, enkä oikein tiedä miksi. Voisin tehdä itse saman.

Ajatus on häiritsevä, sillä se osoittaa, että jos Suomi tuntuu liian synkältä, kansalaisen on syytä kääntyä itsensä puoleen ja kokeilla, mitä kaikkea voi tehdä. Mistä kaikesta voi olla valittamatta, mikä kaikki toimii, mitkä kaikki vaihtoehdot ovat mahdollisia ilman että kukaan kieltää. Marina Suomen meiningistä on toki kovin kotoisaa. Joku kollektiivi ei taaskaan ole tehnyt mitään sille, että minun on hankala hengittää enkä ole käyttänyt vapauttani oikein mihinkään.

REETTA RÄTY valmistui valtiotieteiden maisteriksi Helsingin yliopistosta vuonna 1999 pääaineenaan valtio-oppi. Toimittajana hän aloitti Koillissanomat-paikallislehdessä. Rätty toimi myös Ylioppilaslehdentoimittajana. Vuonna 1995 hän aloitti Helsingin Sanomien kaupunkitoimituksessa. Vuosina 1997–2003 Rätty oli Nyt-liitteen toimittaja ja toimittussihteeri sekä vuosina 2004–2007 esimies. Rätty työskenteli myös Helsingin sanomien toimituspäällikkönä. Vuonna 2013 hän perusti media-alan yrityksen Rätty-Salovaara-Blåfield.

TUOMAS MURAJA

Suomi on ärtynyt tosiasioita ja tiedettä kohtaan

Turun Sanomat julkaisi 18.4.2016 verkkosivuillaan pikku-uutisen, joka oli otsikoitu: "DN: Ruotsi liittyy Naton vastapropagandakeskukseen – Suomi tukee jo".

” Ruotsi aikoo Dagens Nyheterin mukaan liittyä lähiviikkoina Naton vastapropagandakeskukseen StratComiin. Suomi on jo tukenut keskusta taloudellisesti. NATO:n strategisen kommunikaation osaamiskeskus eli StratCom ilmoittaa viralliseksi tavoitteekseen sotilasliiton monenlaisen viestinnän ja pr-työn. Käytännössä päätehtävä on pyrkiä paljastamaan ja vastaamaan Venäjän länteen suuntaamaan disinformaatioon. Latvian Riikaan

sijoitettu laitos aloitti 2014. Jäsenmaita on tähän mennessä seitsemän: Viro, Latvia, Liettua, Puola, Saksa, Britannia ja Italia. Taloudellista tukea ovat antaneet Suomi, Hollanti ja Yhdysvallat. Nato-maat ilmaisivat hankkeelle yhteisen tukensa Walesin huippukokouksessa.”

Käsitteet lyhyessä jutussa ovat sekaisin alkaen nimestä ja päättyen toimialaan.

Keskuksen nimi ei ole StratCom vaan Naton strategisen kommunikaation osaamiskeskus, eikä se tuota tai tutki vastapropagandaa vaan strategista viestintää, mikä on eri asia. StratCom taas on keskuksen toimiala. Kyse ei siis ole vastapropagandasta, sillä propagandaan voi reagoida sitä itse tuottamatta. Katsaus keskuksen omiin julkaisuihin kertoo, ettei sen päätehtävä ole Venäjän propagandan tutkiminen vaan kaikki niin sanottu informaatiovaikuttaminen, jota keskuksen osallistujat haluavat painottaa. Äärijärjestö ISIS esimerkiksi on keskeinen teema.

Ei sinänsä ole tavatonta, että median välittämässä uutisissa faktat eivät aina ole kohdallaan. Ihmeellistä on se, millä tavalla mediatalojen edustajat ovat alkaneet puolustella paikkaansa pitämättömiä juttujaan.

Kun mainitsin sosiaalisessa mediassa noista kolmesta faktavirheestä, Turun Sanomien edustaja vastasi: ”Juu, Naton ohjus on rauhanohjus. Jos se näyttää propagandalta ja haisee propagandalta, on ihan sama, kutsuuko sitä ’strategiseksi viestinnäksi’.”

Asiasta ei tarvitsisi väentää, koska keskuksen nimi ei ole tulkintakysymys, eikä Suomi tee vastapropagandaa.

Tapaus kertoo osuvasti faktantarkistusbuumin myötä nousseesta ärtyisyydestä tosiasioita ja tiedettä kohtaan.

Perinteisesti faktantarkistus on ärsyttänyt faktakammoisia poliitikkoja etenkin silloin, kun he jäävät kiinni perättömien väitteiden lausumisesta. Mutta ei äkkiseltään uskoisi tosiasioiden luovan niin paljon ärtymistä ja jopa vihaa toimittajakollegoissa. Journalismihan perustuu faktoihin.

Faktoja ei tarvitse pelätä

Verkossa toimiva faktantarkistuspalvelu Faktabaari, jonka yksi perustajista olen, saa silloin tällöin kielteistä palautetta, kun se tutkii kansalaisten pyynnöstä mediassa esitettyjen väitteiden paikkansapitävyyttä. Faktavirheiden korjaamisen pitäisi auttaa kaikkia – niin journalismia, lukijoita kuin päättäjiäkin. Sen sijaan, että toimittajat ja poliitikot keskittyisivät selittämään esimerkiksi sote-sotkun yksityiskohtia ja korjaamaan asiasta kerrottuja vääriä väittämiä, moni johtotehtävissäkin oleva toimittaja on keskittynyt arvostelemaan faktantarkistusta.

Onpa osa kollegoista nähnyt faktantarkistuksen ”täydellisenä oman ideologian sokeuttamana toimintana”. Minulle väitetään pokkana, että erilaiset faktantarkistukset ja ”muut muodit” ovat vain ”absurdeja tapoja tuottaa julkisuuteen sitä samaa, joka journalismissa on aina jo ollut olennaista ja tehdä rutiinista jotain uutta valitsemalla vastapooliksi kaikkein hulluimpia ylilyöntejä”. Joku on väittänyt, että näin ”journalismi menettää myös kykynsä tarkastella itseään kriittisesti, kun se taistelee pilakuvamaisia mörköjä vastaan ollen osana ääripäiden poliittista loanheittoa”.

Innokkaimmat pilkkaajat väittävät, että olen ”vaatimassa ilmaisu- vapauden rajoittamista niiltä, jotka ovat eri mieltä”. Kovimmat faktakriittiset kokevat, että ”sananvapaus ja erimielisyyden oikeus on vain niillä, jotka ovat samaa mieltä”. On surullista, että yllä kuvatut heitot tulevat omien keskuudesta, kollegoilta, joiden työnkuvaan faktantarkistuksen pitäisi kuulua olennaisena ja luontevana osana.

Faktavirheittä jää mediassa oikaisematta päivittäin lukuisia, vaikka suomalainen journalismi on ensiluokkaista. Miksi siitä ei voisi tehdä entistä ansiokkaampaa? Keneltä se on pois, kun kaikki voittavat?

Olen itsekin tehnyt monia journalistisia erheitä, mutta kysymys onkin siitä, kuinka avoimesti ja nopeasti oikaisun tekee. Olen tehnyt useita oikaisuja niin mediataloissa työskennellessäni, blogissani ja faktantarkistusta tehdessäni. Korjaukset on pyritty tekemään mahdollisimman pian. Soisin käytännön leviävän myös faktantarkistusta vihaavien päällikkötoimittajien mieliin.

Yhä avoimempi valehtelu ja suorastaan valheilla rehenty on näkyvä osa nykyistä yhteiskuntakeskustelua. Nettikirjoittelijat ja valemediat pystyvät toimimaan ilman minkäänlaista vastavoimaa, koska eivät noudata median sääntöjä, journalistin ohjeita eivätkä Julkisen sanan neuvoston periaatteita.

Faktat eivät ole mielipiteitä eivätkä ideologiaa. Kukaan ei oikeasti ole vaatimassa sananvapauden rajoittamista, mutta jos on eri mieltä, tulisi kanta argumentoida muutenkin kuin vain ilmaista se erimielisyys.

Kun olen puhunut aiheesta lukuisissa seminaareissa ja muissa mediaa käsittelevissä tilaisuuksissa, aina paikalla on joku, jonka mielestä olen toimittaja, ”joka ajattelee tosissaan, että jonkinlainen yhteiskunnallinen kanta on tieteellisesti oikea”. Tämä tieteenvastaisuus on hiipinyt ensin politiikkaan ja siitä vaivihkaa mediaan, kun ministeritason poliitikot ja nyt toimittajakollegatkin viitsivät kuvailla minua Facebookissa ja Twitterissä yllä olevin, vihasivustoilta tutuin käsittein.

Vika on osittain myös tieteessä itsessään, kun esimerkiksi luonnon-tieteilijät herkästi vastustavat kaikenlaista uutta ja erilaista tietoa huuhaana, koska se ei ole vielä tieteen valtavirtaa. Itseään jatkuvasti kor-

jaamaan pyrkivä tiede ei näin voi kehittyä kunnolla. Humanistisissa ja yhteiskuntatieteellisissä piireissä taas saa puhua, ajatella ja toimia vain tietyllä tavalla ideologisesti tai muuten ei ole uskottava. Tämä ei anna hyviä mahdollisuuksia muunlaisille analyyseille eikä näkökulmille.

Myös toimittajilla on petrattavaa. Faktantarkistus voi pahimmillaan ja väärinkäytettyinä pelkistää journalismin vain faktoihin, jotka ovat joko oikein tai väärin, vaikka journalismi ei ole koskaan ollutkaan mikään nippu tosiasioita. On pystyttävä katsomaan korjattujen tosiasioiden suhteellisuutta, riippuvuutta metodista, näkökulmista, tilastotieteen parametreista ja tiedonintressin lähtökohdista.

Puhdasta tosiasiaa ei ole ikinä ollutkaan. Tällaiset kehityskulut pyrkivät kaventamaan tiedon tuotannon aluetta tai sektoria niin että vain tietynlainen ajatusmaailma pätee. Tämä voi tappa keskustelusta yhteiskunnalliset perusteet, historiallisen kehityksen, mielikuvituksen lennon, monitieteellisyyden mahdollisuuden, tulkinnanvaraisen inhimillisen hermeneutiikan ja riskejä ottavan luovuuden.

Faktat ja faktantarkistus itsessään eivät vielä ole journalismia, mutta journalismi on määritelmänsä mukaisesti faktapohjaista. Faktapohjaisuus erottaa journalismin PR:stä, propagandasta ja fiktiosta.

Nyt kuitenkin mielipiteestä on tullut vahva argumentti mediasa. Sosiaalisessa mediassa jokaisen yksilön ja kuppikunnan on ollut helppo tuoda näkyviin oma mielipiteensä milloin mistäkin: maahanmuutosta, taloudesta, leikkauksista, ravitsemuksesta, rokotuksista, äitiydestä, susista tai vaikkapa alkoholilainsäädännöstä.

Kuka tahansa voi olla talouspolitiikan asiantuntija perustamalla blogin. Toisaalta poliitikkojen mielestä puoluekantaan katsomatta tutkijat muuttuvat tietämättömiksi kaiken maailman dosenteiksi heti, kun tulokset eivät miellytä.

Mediassa vallitsee eräänlainen keskittien harha. Tieteellä ei ole enää painoa, kun ulkopoliitiikan tai sotatieteen tutkija ja nuoren polven kansanedustaja asetetaan tv-keskustelussa vastakkain. Molemmille annetaan sama painoarvo, vaikka toisella väittelijöistä olisi kymmenien vuosien kokemus aiheesta ja toiselle argumentiksi kelpaa poliittinen slogan. Saadaan hyvä jännite, mutta vastauksia ei löydy. Sen jälkeen perustellaan, että katsoja saa keskusteluillan päätteeksi valita, kumpaa uskoo. Puheenaiheet ja asiat halutaan kätevästi poolittaa. Punnitusta argumentista ja solvaavasta sutkautuksesta tehdään samanarvoiset.

Väärä tasapaino tuo dramatiikkaa mutta hukuttaa sisällön, sumentaa substanssin. Koko julkisen keskustelun ydinkysymys on se, miltä jostakin yksilöstä jonakin hetkenä tuntuu. Hoetaan, että näin asiat koetaan. Toimittajat asettuvat väittelijöiden väliin, eivätkä ota objektiivisuuden vaatimuksessaan kantaa.

Moni toimittaja on jo julkisesti myöntänyt pelkäävänsä muun muassa äärioikeiston kannattajien ja Venäjä-mielisten aggressiivista reagoitua heitä arvosteleviin juttuihin. Toiset ovat mieluummin pi-dättäytyneet käsittelemästä aiheista kuin ottaneet vastaan vihatulvan.

Naistoimittajia on uhkailtu suoraan muun muassa raiskaamisella ja heidän läheisiään jopa tappamisella. Tämä kehitys luo oivan perus-tan paitsi vihapuheelle, myös vihateoille.

Faktantarkistus on turvallisuuspoliittinen kysymys

EU:n yksi suurimmista huolista on viime aikoina ollut äärinationalis-min nousu, ja siksi fasismien torjuminen on kirjattu unionin perusso-pimukseen. Koko yhteisöhän luotiin natsismin ja sotien kitkemiseksi Euroopasta.

Nettiin pesiytyneen ääriaineuksen radikalisoituminen on jo johta-nut koviin tekoihin Euroopassa. Asiaa selvittäneiden virkamiesten mukaan on vain ajan kysymys, että joku toteuttaa käytännössä mal-tillisena itseään pitävän nettikirjoittajan väkivaltafantasiat. Tämä osa rasismia on melko uutta Suomessa.

Maahanmuuttovastaisuuden lisäksi muukin ihmisarvoa loukkaa-va toiminta, kuten homofobia, naisviha, vammaisten pilkkaaminen ja suomenruotsalaisten solvaaminen sekä sittemmin Venäjän ihailu ovat nostaneet päätään aivan uudella tavalla. Enää ei ole mikään salaisuus, että Venäjä tukee äärioikeistoliikkeitä Euroopassa. Venäjän etu on saa-da eurooppalaiset yhteiskunnat rakoilemaan.

Venäjä-mieliset trollit eli nettihäiriköt toteavat, että esitetty kritiikki jotain ilmiötä kohtaan on kelvotonta, koska väitteen esittäjä ei samalla kritisoi jotain toista tai kolmatta samanlaista ilmiötä. Viime kädessä mikään kritiikki ei ole kelvollista, koska väistämättä maailmasta löy-tyy aina jokin samantyyppinen ilmiö, joka jää kritisoidusta. Venäjän toimia ei voi arvostella, koska sotilasliitto Natokin on harjoittanut sotatoimia maailmassa.

Tunteista haetaan vastauksia kysymyksiin, jotka tarvitsisivat en-nemmin faktoja. Niin kauan kuin faktantarkistus ärsyttää noin pal-jon lehdistöväkeä ja poliitikkoja, sille on todistettavasti tilausta. Kohti parempaa ja rakentavampaa journalismia!

Pelkät tosiasiat eivät vielä ole journalismia, mutta faktat ovat jour-nalismien rakennuspalikoita ja tukipilareita, kun ne tuodaan journalis-tisin näkökulmin kontekstiin. Faktoja ei tarvitse pelätä. Kärsivällisellä faktantarkistuksella journalismista tulee entistä rakentavampaa. Fak-toja tulisi käyttää ratkaisukeskeisesti.

Nyt näyttää siltä, että suomettuminen on löytänyt uudelleen tiensä

yhteiskunnallisiin kuvioihin, myös mediaan. Voisi kuvitella, että tämä kehitys lisää kansalaisten turvattomuuden tunnetta. Faktantarkistus on siten myös mitä suurimmassa määrin turvallisuuspoliittinen kysymys.

Venäjä suostuttelee, painostaa ja pakottaa Suomea monin informaatiovaikuttamisen ja -sodankäynnin keinoin Esimerkkejä tästä on paljon: laittoman maahantulon järjestäminen, tekaistut lapsiasiakiistat, EU-vastaisuuden ja protestimielialan korostaminen, venäläisvähemmistön kohteluun liittyvät syytökset, jääkiekkoliiga KHL, Suomen viranomaistoimintaan ja politiikkaan liittyvä disinformaatio, suomen kielellä ja suomalaisille tuotettu valtiollinen propaganda, ulkoasiainministeriön tietoverkkojen vakoilu, maakaupat, maakaasuputket, merikaapeleiden asennustöiden häirintä, painostaminen liittoutumattomuuteen, ilmatilaloukkaukset, sotilaallinen voimannäyttö esimerkiksi sotaharjoituksilla, talouspakotteet ja tuontikiellot, ydinvoimalahankkeet, suostuttelu kahdenvälisiin kauppasopimuksiin, pakolaiskriisin kärjistäminen pommituksilla, maahantulokiellot ja suuret sotaharjoitukset.

Kirjoitin aiemmin, ettei valheelliselle propagandalle ole vasta-voimaa, koska Suomi ei tee vastapropagandaa. Sotienjälkeiset rauhansopimukset velvoittivat Suomen puolustusvoimia lopettamaan maineikkaan tiedotusosastonsa. Suomessa on kuitenkin vahvaa asiantuntemusta propaganda-alalta. Kriisinhallintatehtävissä on koulutettu psykologisten operaatioiden ja infovaikuttamisen osaajia, suomalaisessa yritysmaailmassa on innovoivaa markkinointi- ja mainonta-asiantuntemusta, suomalainen kirjallisuus ja sisällöntuotanto sekä faktantarkistus tarjoavat paljon oivia välineitä vastapropagandan tuottamiseen.

Vastapropagandan välineiksi riittäisivät faktat ja tiede. Niillä pystyy torjumaan suurimman osan Suomeen kohdistuvasta psykologisesta infovaikuttamisesta.

Valmisteilla olevaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon pitäisikin uskaltaa sisällyttää propaganda-käsite. Siten syntyisi mahdollisuuksia Suomeen kohdistuvien info-operaatioiden torjuntaan. Kun edelliseen selontekoon saatiin ujutettua kyber-termi, alkoi tapahtua. Suomeen on sittemmin saatu perustettua kyber-alaan erikoistunut osasto. Vasta kun puolustusvoimain ylipäällikön, presidentin allekirjoitus on paperissa, puolustusvoimat voi aloittaa info-operaatio-osaston kokoamisen. Operatiivinen kyky vastapropagandaan on jo olemassa, enää tarvitaan vain poliittisen johdon siunaus.

TUOMAS MURAJA on helsinkiläinen vapaa toimittaja ja tietokirjailija, joka on työskennellyt mm. Turun Sanomien ulkomaantoimittajana sekä Helsingin Sanomien politiikan- ja taloustoimituksessa. Hän toimi Turun Sanomien, Etelä-Suomen Sanomien ja Kalevan EU-kirjeenvaihtajana Brysselissä vuosina 2007–2011. Hän palveli psykologisten operaatioiden upseerina Suomen Kfor-pataljoonassa Kosovossa vuosina 2000–2001 ja mediaoperaatioiden upseerina Isaf-joukoissa Afganistanissa 2006–2007. Tällä hetkellä Muraja on faktantarkistuspalvelu Faktabaarin vastaava toimittaja.

ULPU IIVARI

Vasemmisto ei pärjää – auttaisiko näkökulman vaihdos

*”Uusi kansalainen on syntynyt. Tämä kansalainen
ei suostu alamaiseksi – ei tsaarille, ei patruunalle,
mutta ei myöskään puolueelle.”¹*

” Sosialidemokraattien ongelma on oppia keskustelemaan vapaan kansalaisen kanssa sellaisena kuin hänestä tuli – vaikka hän on ehkä aivan erilainen kuin mitä me odotimme, kenties jopa toivoimme.”¹

”Ongelma on siinä, että yleisen hyvinvoinnin, korkean koulutuksen, sosiaalisen turvallisuuden ja terveydellisen huollon kivijalalle – jona yhteiskunta on rakentanut – asettuikin asumaan kokonaan toisenlainen tyyppi kuin mitä me odotimme, eikä tämä tyyppi suostukaan ajattelemaan kokonaisvaltaisesti ja yhteiskunnallisen vastuun tuntien.”¹

1 Kalevi Sorsa: Paikallisjunalla Eurooppaan, Otava 1991 Keuruu, s. 192–193

SDP:n pitkäaikaisen puheenjohtajan ja moninkertaisen pääministerin Kalevi Sorsan pohdinta pohjoismaisen hyvinvointivaltion kypsyiden vuosina tuntuu relevantilta keväällä 2016. Eurooppalainen sosiaalidemokratia on historiallisessa ahdingossa. Se näyttää menettäneen ison osan uskottavuudestaan ja kyvystään johtaa yhteiskunnallista keskustelua, mikä näkyy katastrofaalisen huonoina kannatuslukuina.

Maltillisen vasemmiston saavutukset ja sanoma eivät tavoita nykyajan hedonistista yksilöä, mutta ei myöskään kehityksen kelkasta pudonnutta. Ja mikä pahinta: liikkeen vetovoima tämän päivän maailmanparantajiin näyttää hiipuneen. Parhaat sosiaalidemokraattiset puheenvuorot tulevat usein muualta kuin sosiaalidemokratian piiristä. Vanheneva ja vähenevä väki kääntyy sisäänpäin.

Ilmiö ei ole vain suomalainen. Myös muun eurooppalaisen sosiaalidemokratian piirissä on viime aikoina tehty johtopäätöksiä, että yhteistyö muiden poliittisten voimien kanssa on vaurioittanut liikkeen identiteettiä. Nyt halutaan varjella puhdasoppisuutta ja palata juurille, mitä se sitten merkitseekin. Myös sosiaalidemokraattien perinteisesti vahva kansainvälinen yhteistyö on väljähtynyt. Maailmanlaajuisen Sosialistinen Internationaali on sisäisesti hajalla eikä Euroopan sosiaalidemokraattisessa puolueessakaan tunnu olevan puhtia vetää yhteisiä toimintalinjoja Euroopan unionin politiikan tehostamiseksi, vaikka tarvetta siihen olisi suuri.

Kun lukee tarkasti Kalevi Sorsan tekstiä, siinä on havaittavissa itseironinen pettymys kansalaisten kiittämättömyyttä kohtaan. Toinen viesteistä on, että myös sosiaalidemokratian on elettävä ajassa. Suuria kehitysvirtoja ei kannata vastustaa, mutta niiden kulkuun ja sisältöön pitää yrittää vaikuttaa.

Poliittisen ja ammatillisen työväenliikkeen nousu ajoittuu teollistumisen ja kansallisvaltioiden syntymisen aikaan. Sosiaalidemokratia onnistui ohjaamaan teollistumisen hedelmät yhteiseen käyttöön, kesyttämään kapitalismin. Hyvällä syyllä voi sanoa, että pohjoismainen yhteiskuntamalli sellaisena kuin sen nyt tunnemme, edustaa sosiaalidemokratian tarkoittamaa sosialismia. Nyt tuota saavutustarvitelevat globalisaatio, digitalisaatio sekä niiden tuloksena syntynyt, koko maailmaa heiluttava finanssikapitalismi.

Brittilehti *The Economist* julkaisi 2.4.2016 artikkelin eurooppalaisen sosiaalidemokratian ahdingosta (Rose thou art sic / Demariruuus sairastaa). Lehti aloitti juttunsa Kreikasta, Pireuksen satamasta, jonka poliittisia oloja hallitsi vuosikymmenet sosiaalidemokraattinen Pasok. Se ylsi vuosikymmenten ajan usein yli 40 prosentin kannatuksen, mutta romahti vuoden 2015 vaaleissa neljään prosenttiin. Nyt Piraeksessa ei pasokilaisia näy, ja satamakin myytiin Kreikan talouskriisin paikkaamiseksi kiinalaisille.

Lehti muistuttaa, että vielä 2000-luvun alussa saattoi matkustaa Skotlannista Liettuaan, Skandinaviasta puhumattakaan, kohtaamatta oikeistohallitusta. Sosiaalidemokraatit olivat johtava voima EU:ssa. Noista ajoista sosiaalidemokraattien kannatus on laskenut kolmanneksella, alemmaksi kuin koskaan 70 vuoden aikana. *Economist*-lehden grafiikassa syöksy näyttää alkaneen vuoden 2008 finanssikriisin tienoilla. Maahanmuuttokriisi ei ole laskua hidastanut. Monet puolueista – esimerkkinä vaikkapa Tanskan ja Ruotsin – ovat tiukentaneet suhtautumistaan turvapaikanhakijoihin. Puolueiden kannatukseen sillä ei näytä olevan ainakaan myönteistä vaikutusta.

Demariääniä on siirtynyt Etelä-Euroopassa uusille populistisille vasemmistopuolueille ja pohjoisessa maahanmuuttovastaisille puolueille. Myös feministit, piraatit ja vihreät ovat hyötynet jossakin määrin sosiaalidemokratian vaikeuksista.

Kalevi Sorsa -säätiön toiminnanjohtaja Mikko Majander kirjoittaa *Economist*-lehden juttua kommentoivassa blogissaan: ”Kauas on kuljettu Willy Brandtin, Olof Palmen ja Bruno Kreiskyn, tai Tony Blairin, Gerhard Schröderin ja ja Göran Perssonin ajoista, jotka antoivat kansainvälistä voimaa ja visioita Kalevi Sorsan ja Paavo Lipposen SDP:lle. Eivätkä suomalaiset jääneet pelkästään saamapuolelle.”

Majander huomauttaa, että perinteisesti 25 prosentin tuntumassa taapertaneen SDP:n toive saavuttaa Ruotsin ja Saksan veljespuolueiden kannatus näyttää toteutuvan nyt nurinkurisella tavalla. Antti Rinteen SDP ylitti kevään gallupeissa 20 prosentin rajan, samaan aikaan kun Sigmar Gabrielin SPD vajosi 21 prosenttiin. Stefan Löfvenin SAP:n kannatus oli puolestaan 23 prosenttia.

Tässä yhteydessä kannattaa tietenkin muistaa, että vuoden 2016 eduskuntavaaleissa SDP:n ja Vasemmistoliiton yhteinen kannatus oli 23,6 prosenttia, kun se vuonna 1966 ylsi 48,4 prosenttiin. Kun lukuun vielä lisätään SDP:sta eronneen TPSL:n lähes kolmen prosentin kannatus, vasemmisto sai enemmistön annetuista äänistä.

Poliittisen ja ammatillisen työväenliikkeen kukoistusaika ajoittuu Euroopassa 1900-luvun loppupuolelle, toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Demokratia oli vuosisadan alkupuolella heikoissa kantimissa. Sekä

natsit että kommunistit pitivät sosiaalidemokraatteja päävihollisinaan. Myös maltillinen keskustaoikeisto jäi monessa maassa äärioikeiston jalkoihin. Elettiin uutta sotaa pohjustavan vihanpidon ja terrorin aikaa.

Toisen maailmansodan syttyessä Euroopassa oli 17 diktatuuria ja 12 demokratiaa. Suomen säilyminen demokraattisena oikeusvaltiona, välillä tosin rimaa hipoen, oikeistolaisten ja vasemmistolaisten ääriilikkeiden paineissa on suoranainen ihme. Suuri ansio siinä oli Väinö Tannerin sosiaalidemokraateilla. Kun SDP pääsi sitten vuonna 1937 A.K. Cajanderin punamultahallitukseen, joka aloitti sosiaaliset uudistukset, sisällissodan repimän kansakunnan eheys vahvistui. Sillä oli ratkaiseva merkitys Suomen säilymiselle itsenäisenä ja kansanvaltaisena sekä sodassa että sen jälkeen vaaran vuosina.

SDP oli 1930-luvun kansalliskiihkoisessa ilmapiirissä suorastaan avantgardistinen liike. Niinpä Isänmaallinen kansanliike IKL ja osa Kokoomuksen kansanedustajista teki 1933 välikysymyksen, jossa vaadittiin puolueen lopettamista sen internationaalisen luonteen vuoksi. Puolueen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa linjauksessa korostettiin kansainvälisyyttä ja ”rauhallisen ulkopoliitiikan” tärkeyttä. Talouspoliittisessa ohjelmassa tuomittiin protektionistinen kauppapolitiikka ja taloudellinen nationalismi.

Sosiaalidemokratia on kukoistanut nimenomaan talouden kasvun oloissa. Sen tärkein instrumentti on ollut kansallisvaltio. Kansainvälistä yhteistyötä on tehty valtioiden menestyksen näkökulmasta. Parhaimmillaan suomalainen sosiaalidemokratia on ollut rakentaessaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Kun talous ja väestö kasvoivat, syntyi hyvän kierre. Jaettavaa tuli koko ajan lisää ja poliittisilla päätöksillä oli merkitystä niin elinkeinopolitiikassa kuin kansalaisten elinolosuhteiden kehittymisessä. Moni politiikkaan tullut perusteli päätöstään hyvinkin konkreettisilla tavoitteilla: ”halusin, että lapseni saa päivähoitoa” tai ”kotikaupunkini tarvitsee yliopiston / teollisuutta”.

Hyvinvointivaltion rakentaminen merkitsi myös runsaasti työpaikkoja julkisella sektorilla ja järjestöissä. Se tarjosi mahdollisuuksia sekä vaikuttaa että saada varmoja etenemismahdollisuuksia ja kunnon palkan tarjoavia työpaikkoja. Ei ihme, että sukupolvensa lahjakkaimmat ja kunnianhimoisimmat nuoret rekrytoituivat puolueisiin – muihin kuin SDP:hen – 1960-luvun lopulla ja 1970-luvulla.

SDP:n menestys lähti liikkeelle, kun puolue pääsi ajattelun ja aloitteiden kärkeen muun muassa Mauno Koiviston kokoaman talouspoliittisen ryhmän, Pekka Kuusen 1960-luvun sosiaalipoliitiikka -teoksen ja ulkopoliittista aktiivisuutta painottavien asiantuntijoiden myötä. Kun oli ajatuksia, alkoi tulla väkeäkin.

Kansallisvaltion kompetenssin haurastuminen globalisaation olosuhteissa on muuttanut tilannetta. Nähdään kyllä, että isot poliittiset kysymykset vaativat kansainvälistä yhteistyötä, mutta se on vaikea tie, jota on vaikea perustella halpatuotantomaihin työpaikkansa menettäneille ja maahantulijoita vierastaville kansalaisille. Väestörakenteen muutos ja talouden kasvun hyytyminen tuovat politiikalle haasteita, joihin ei voi vastata entiseen tapaan lupaamalla ihmisille lisää etuja.

Aika usein arvellaan, että sosiaalidemokratian hyytyminen johtuu siitä, että sen projekti on valmis. Hyvinvointivaltio on rakennettu eivätkä ihmiset nykyisistä vaikeuksista huolimatta ehkä osaa edes kuvitella, mitä vielä pitäisi saada ellei sitten alhaisempia veroja.

Väite on älyllisesti laiska. Yhtä hyvin voisi sanoa ongelman olevan, ettei hyvinvointivaltiosta tullut sellaista kuin toivottiin. Emme kai sittenkään halunneet luoda yhteiskuntaa, jonka diskurssissa yksilön vastuu on ulkoistettu yhteiskunnalle? Halusimme uudistuksia, joiden myötä ihmiset vahvistuvat täysivaltaisina toimijoina.

Suuren joukon vapaus ja vauraus ovat lisääntyneet, mutta järjestelmässä on piirteitä, joiden myötä heikoimmat näyttävät takertuvan turvaverkkoihin eikä jaloilleen pääseminen, vaikka se on turvaverkon julkilausuttu tavoite, näytä onnistuvan millään. Pahinta on, että noita verkoissa räpistelijöitä alkaa olla jo useassa sukupolvessa.

Ja toki hyvinvointivaltio on naisen paras ystävä. Suomeen on luotu kansainvälisissä vertailuissa aivan huippua oleva perhepoliittisten etujen järjestelmä, mutta nyt huomaammekin, että Suomi on ikään kuin salaa muuttunut kotiäitiyhteiskunnaksi, jossa parhaassa työiässä olevat naiset saattavat olla vuosikausia kotona ja heistä heikommin koulutettujen palaaminen työmarkkinoille on hyvinkin vaikeaa. Se on huolestuttavaa sekä kansantaloudellisesti että naisten aseman kannalta.

Suomessa on vallinnut viime vuosiin saakka lähes vankkumaton yhteiskunnallinen konsensus hyvinvointivaltion puolesta. Vasta nyt talouden ongelmien pitkittyessä järjestelmää on alettu haastaa. Samalla on huomattu, että verrokkimaista esimerkiksi Saksa ja Ruotsi ovat tehneet viime vuosina rakenteellisia uudistuksia, joista Suomessa ei ole edes keskusteltu.

Tuo keskustelu näyttää edelleen vaikealta eikä tilannetta helpota, että sosiaalidemokratia on ajautunut tuossa keskustelussa puolustus-kannalle pystymättä ainakaan toistaiseksi tuomaan esiin omia vaihtoehtojaan rajallisiksi käyvien resurssien nykyistä tehokkaammasta käytöstä.

Hyvinvointiyhteiskunnan menot ovat kasvaneet nopeaan tahtiin samoin kuin hoivapalveluja tekevän koulutetun henkilöstön määrä. Puhe resurssipulasta on onntoa, jos edessämme on vaikkapa 18-vuo-

tias syrjäytynyt nuori, joka on aivan hukassa. Hänellä saattaa olla takanaan yli 100 viranomaiskontaktia ja häneen on saatettu käyttää miljoona euroa yhteiskunnan rahoja. Sitten mukaan tulee vaikkapa Helsingin Diakonissalaitoksen Vamos-projektissa toimiva aikuinen, joka ottaa tämän nuoren asian omakseen ja tuloksia elämään tarttumisesta saattaa tulla suhteellisen nopeastikin.

Samanlaisia esimerkkejä siitä, kuinka asioita voi tehdä toisin ja paremmin löytyy myös vanhustenhoidossa ja vaikkapa kriisimajoitukseen joutuneen moniongelmaisen ihmisen auttamisessa.

Olemme luoneet järjestelmien viidakon. Sen seurauksena hyvätkin aikomukset tuottavat kansalaisten kannalta kyseenalaisia, jopa nöyryyttäviä tuloksia. Työllisyyttä hoidetaan erilaisilla työllistämisen ja kouluttamisen tukitoimilla. Normaalien työmarkkinoiden tila tuntuu supistuvan koko ajan. Yksilön kannalta on varmasti turhauttavaa, kun hyvin sujunut jakso tukityöllistettynä päättyy, ei suinkaan työsopimuksen solmimiseen vaan siihen, että töihin otetaan taas uusi tukea saava ihminen.

Olen selannut tätä kirjoitusta varten SDP:n vaalijulisteita sadan vuoden ajalta. Niistä vanhimmat kuvaavat vahvuutta, ihmisten ja joukkojen voimaa. 1930-luvun alun lapualaisvuosina SDP kutsuu kansaa toimintaan kansanvallan puolesta, väkivaltaa ja taantumusta vastaan. Julisteessa ihmiset marssivat eteenpäin. He ovat aktiivisia, liikkeellä. Vuoden 1939 julisteessa punalippu on vaihtunut siniristiin. Isänmaa on vaarassa. Lippua pitelee työmiehen jäntevä käsi.

Hyvinvointi-Suomen vaalijulisteissa kansalaiset ovat muuttuneet toimijoista päätöksenteon kohteiksi. Nuori isä odottaa lapsi käsivarrellaan, mitä hyvää puolueelta on tulossa.

Voimatonta alamaista kuvaava linja huipentui 2007 eduskunta-vaaleissa, jolloin valtakunnan asiat olivat aika hyvin ja keskustelua käytiin jakovarasta. SDP:n julisteessa alushoususillaan oleva vanha mies jonottaa maksulliseen vessaan, jonka ovi pysyy kiinni. Toisessa kuvassa lapsi antaa yksityistetyn koulun opettajalle lahjuksia. Noissa vaaleissa SDP putosi ykkössijalta kolmoseksi.

Nykyisin politiikassa näytetään kohdeltavan Pisa-testien mukaan huippukoulutettuja kansalaisia kuin vähä-älyisiä, ja saattaa olla, että he alkavat enenevässä määrin käyttäytyäkin sen mukaisesti. Poliittisen toiminnan näkyvin muoto on nykyisin seisoskelu toreilla. Kurkimme katujen varsilta alusvaatteisillaan olevaa kuningasta ja odotamme salaa lasta, joka kertoo, ettei hänellä ole vaatteita.

SDP on viime aikoina puhunut paljon sivistyksen, tiedon ja koulutuksen merkityksestä kansakunnan tulevaisuudelle. Sen olisi nyt sovellettava tuota ajatusta itseensä. Puolueen tehtävänä on hankkia

avoimin mielin tietoa, analysoida syy- ja seuraussuhteita ja avata asioita ennakkoluulottomasti kansalaisille. Jos pitäydytään oikeop-
pisuuteen vedoten rakenteissa, jotka eivät enää toimi nykyisessä muu-
tostilanteessa tai pidetään kaikki muu sivuuttaen kiinni suljetuista
vallan linnakkeista, niin huonosti käy.

SDP:n puoluesihteerinäkin toiminut Väinö Leskinen on sanonut, että jos mikään muu ei auta, on koetettava rehellisyyttä. Tähän päi-
vään soveltaen se voisi tarkoittaa, että sosiaalidemokraattien tulee
unohtaa gallupit ja ryhtyä tosissaan etsimään tähän päivään sopivia
ratkaisuja vaikkapa näkökulmaa vaihtaen. Se ei onnistu etsimällä
ekonomisteja, jotka ovat varmasti toista mieltä hallituksen linjasta,
tai vaikuttajia, joiden vahvuus on vastakkainasettelun lietsomisessa
ja epäkohtien kuvaamisessa.

Eurooppaan ovat hiipineet taas viha ja pelko. Se on vaarallista ja
niiden voittamiseksi tarvitaan rohkeita poliitikkoja.

Kehityksen vauhti on nykyään huimaa. 20 vuoden kuluttua elämme
aivan varmasti toisenlaisessa Suomessa kuin nyt. Jos ei lähde mukaan
muutokseen, ei voi myöskään vaikuttaa sen sisältöön.

ULPU IIVARI valmistui toimittajaksi Sanomain toi-
mittajakoulun ensimmäiseltä kurssilta 1968. Hän
on tehnyt toimittajan työtä Helsingin Sanomien
kulttuuriosastolla ja Suomen Sosialidemokraatin
politiikan toimituksessa. Vuonna 1987 Iivari valittiin
SDP:n puoluesihteeriksi. Hän on ollut kansanedus-
taja, Helsingin kaupunginvaltuutettu ja europar-
lamentin jäsen. Vuodesta 2004 Iivari on työsken-
nellyt yhteiskuntasuhde- ja viestintäkonsulttina
omassa yrityksessään. Ulpu Iivari on kirjoittanut
SDP:n eduskuntaryhmän 100-vuotishistoriikin
Kansanvallan puolesta (Otava 2007), yhdessä Riit-
ta Hildenin kanssa Suuret ikäluokat luokkakuvassa
(Ajatuskirjat 2008) ja Lähikuvassa Ulf Sundqvist
(Otava 2009).

OLLI MUURAINEN

Suomi inttää kuin väsynyt humalainen

”Vaikea uskoa, että ihan kuka tahansa voi alkaa leikata nurmikkaa noin vain.”

Tällainen näkemys tuli julkisuuteen kevään kynnyksellä, heti kun nurmi alkoi vähän vihertää. Monet pitivät lausuntoa niin kummallisena, että sen täytyi olla vitsi. Jotkut totesivat, että jos se ei ole vitsi, niin sitten se on ay-liikkeen sekoilua. Mutta ei se ollut. Äänessä oli Kiinteistöyönantajien toimitusjohtaja **Pia Gramén**, joka viestitti Postille, ettei toiselle toimialalle pitäisi noin vain tulla. Ei tulisi postinkantajasta kunnollista nurmen ajajaa.

Tällaisia me suomalaiset olemme. Emme pidä kilpailusta. Tykkäämme, että asiat ovat niin kuin ennenkin. Selkeät säännöt ja tutut kuviot. Jokainen hoitakoon omat tonttinsa. Ja kun tuttu juttu kääntyy uhkaksi, käännymme virkamiehen puoleen ja kysymme: voisiko asiaa hoitaa sääntelemällä?

Yksi normi poistetaan. Tilalle pulpahtaa kaksi uutta. Normiviidakon tuorein tulokas on idea moottorisahan ajokortista. Se yhdistäisi virkamiehen ja alan yrittäjien edut. Virkamies saisi lisää työtä ja kortin suorittanut metsuri-yrittäjä nostaisi hintoja osa-aikaisten metsurien jättäessä kortin hankkimatta. Tällaista järjestelmää puuhataan, vaikka kukaan ei ole osoittanut, että ihmisten tai rakennusten päälle kaatuvat puut olisivat mikään ongelma Suomessa.

Suomi puhuu edelleen vapautettujen taksimarkkinoiden Ruotsissa aiheuttamista ongelmista, vaikka Ruotsi päästi taksit kilpailemaan asiakkaiden iloksi jo vuonna 1990. Ongelmat ratkaistiin, eikä kukaan kaipaa siellä Suomen mallia. Mutta Suomessapa ei noin vain kilpailla kyydeistä. Uber-kuskit saavat peräänsä poliisipartion, eikä edes taksien määrää ratkaista markkinoilla. Valtion virkamies tuntee riittävän hyvin kysynnän ja tarjonnan kohtauspisteen.

Taksialan vanhanaikaisuudelle, apteekkien suojalle ja moottorisahan ajokortille voisi naureskella hyväntahtoisesti, ellei kyse olisi laajalle ulottuvasta sääntelyn kiimasta. Sääntelyvimma heikentää kilpailua, hillitsee innovaatioita ja hidastaa kasvua. Se yhdistää niin virkamiehiä, ay-liikettä kuin työnantajiakin. Siis kaikkia laiskoja kilpailijoita.

Helsingissä toimii satoja lobbareita, joiden tehtävänä on torjua joko ulkomailta tai joltakin toiselta toimialalta tulevaa kilpailua. Heidän bunkkereistaan jarrutetaan liikenteen, teollisuuden, terveysalan, rahoituksen, kaupan ja energia-alan globaaleja megatrendejä. Valtiovalta suojelee vanhoja ja vakiintuneita pelaajia, vaikka sen pitäisi suosia tuoreita ja innovatiivisia tekijöitä. Muistetaan että isot yritykset vastaavat Suomessa irtisanomisista ja pienet haastajayritykset uusista työpaikoista.

Kaikkein viheliäisin ongelma on kuitenkin suomalaisen työvoiman kilpailu muiden maiden työvoimien kanssa. Ne työmarkkinoiden uudistukset, jotka Ruotsin ja Saksan demarit tekivät 15 vuotta sitten, leimataan Suomessa uusliberalistiseksi julmuudeksi. Ahkerat ja osaavat suomalaiset eivät saa oikeasti kilpailla työstä eivätkä taistella työpaikoistaan. Hakaniemi päättää heidän puolestaan ja työ valuu ulkomaille.

Maaailma avautuu ja raivaa tilaa uusille asioille, mutta Sääntö-Suomi inttää vastaan kuin väsynyt humalainen mies hetki ennen sammumistaan. Käytöksemme on kummallinen cocktail, jonka tärkeimmät

aineisosat ovat heikko itsetunto, omahyväinen uho ja todellisuuden kieltäminen. Kuvittelemme, että Suomi on saari, joka voi eristää itsensä maailman pahuudelta. Ovathan sen kehittämät ratkaisut omaperäisyydessään maailman parhaita. Palkanmuodostuksemme on maailman 140. joustavinta, mutta mitä siitä.

Tämän pelin seuraukset näemme nyt.

Tuotanto ja työpaikat siirtyvät muihin maihin. Dynaamisimmat muutokset tapahtuvat muualla. Innovaatioiden määrä vähenee, talouskasvussa kilpailemme Kreikan sarjassa ja henkisesti taannumme itäeurooppalaiseen viiter ryhmään.

Henkinen lamaannus tekee pahaä kansantaloudelle. Näköalattomuus ruokkii apatiaa ja kierre syvenee. Julkisuutta hallitsevat ne tahot, jotka edistävät omaa asiaansa päivittelemällä sitä, kuinka eriarvoisuus syvenee ja kurjuus etenee, vaikka Suomi on yksi maailman tasa-arvoisimmista maista. Ne kansalaiset, jotka pystyvät luomaan uusia ideoita, työtä ja hyvinvointia joko vetäytyvät yhteiskunnallisesta keskustelusta tai muuttavat muualle. Kumpikaan ilmiö ei ole hyväksi Suomelle.

Tilanne on aidosti vaikea, mutta ei se ole silti toivoton. Oman toiveikkuuteni suurin syy on se, että näen vain kolme asiaa, jotka eivät toimi. Ensimmäinen on ay-liike. Toinen on Elinkeinoelämän keskusliitto ja kolmas eduskunta. Ay-liike sai paljon hyvää aikaan 1900-luvun suojatun kilpailun oloissa. Siitä tuli kuitenkin oman menestyksensä vanki 2000-luvun avoimessa maailmassa. Ay-liikkeelle on kasautunut paljon vaikutusvaltaa, joka on huumannut sen johtajat. Kaikkein vaikeinta on sopia niistä asioista, jotka leikkaavat ay-johtajien valtaa.

EK edustaa samaa mennyttä maailmaa kuin ay-liike. Eteläranta on tarkka siitä, että pinta kiiltää, mutta sisäisesti se on heikko tapaus. EK paljasti pehmytensä muun muassa paikallista sopimisista koskevis- sa neuvotteluissa ay-liikkeen kanssa. Suuria vientiyrityksiä lyhyellä aikavälillä suojaava vakaus oli niille tärkeämpi kuin suuri muutos, joka olisi lisännyt työelämän joustoja ja parantanut kaikkien yritysten pitkän aikavälin toimintaedellytyksiä.

Eduskunnan ongelmana on, että kansanedustajat ovat siellä vain töissä. Suuri osa edustajien energiasta menee jatkopaikan varmistamiseen. Varmin tie tähän on se, että parlamentaarikko ryhtyy ajamaan pienten ja läheisten intressiryhmien etuja kokonaisuuden ja yhteisen edun kustannuksella. Mediakaan ei haasta riittävän hanakasti edustajia, jotka vastustavat samoja asioita joita edellisellä vaalikaudella kannattivat.

Ay-liike, EK ja eduskunta ovat ratkaisevan tärkeitä instituutioita, kun Suomen tulevaisuudesta puhutaan. Kaikkien suomalaisten velvollisuus on tehdä voitavansa, jotta vaikuttajien joukkoon nousee ihmisiä, jotka suhtautuvat muutoksiin uteliaasti tai jopa nauttivat niistä.

Suomen tulevaisuus ei ole toivoton myöskään siksi, ettei tämäkään päivä ole läpeensä musta. Vaikka valtiovalta tarmokkaasti säätelee, rajoittaa ja kieltää, Suomessa kasvaa koko ajan maailmanluokan laaturyhtyksiä – koneita, supercellejä ja ponsseja. Tämä osoittaa, että monet kilpailuedut ovat edelleen olemassa: hyvä koulutusperusta, tasavertaiset edellytykset ja rohkeat ja idearikkaat ihmiset. Viime vuosien onneton politiikkakaan ei ole pystynyt rikkomaan kilpailukyvyyn kovaa ydintä.

Suomi osoitti itsenäisyytensä ensimmäisen sadan vuoden aikana, että suomalaiset pystyvät nousemaan nopeammin ryysyistä rikkauksiin kuin ruotsalaiset tai amerikkalaiset. Suomi voi palata takaisin huippumenestyjien joukkoon, kun suomalaiset repivät turhat tekemisen esteet ja heittävät pois hidasteet, joista on enemmän haittaa kuin hyötyä. Ulkopuolelta katsottuna tämä sulkeutuneen Suomen itsensä kamppailminen näyttää kovin hassulta.

Yksi hylättävistä asioista on tasapäästäminen – se ajatus, että ”kaikki pelaa” eikä kehenkään satu. Kaikki pelaa on kiva periaate, joka sopii hyvin harrasteluun ja amatöörisarjoihin. Huipulle pitää kuitenkin pyrkiä toisenlaisella tyylillä. Suomi voitti vuoden sisällä kaksi juni-orijääkiekon maailmanmestaruutta, koska valmennukseen tehtiin suuri muutos vuonna 2009. Suomessa ryhdyttiin valmentamaan taas yksilöitä. Lahjakkuuden merkitys tunnustettiin ja sille annettiin tilaa. Menestystä ruokittiin yksilöiden onnistumisten kautta. Vuoden 2016 mestarit olivat silloin herkimmissä kehitysvaiheessaan. Tuloksia tuli ja sama onnistuu valtion tasolla taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin MM-sarjassa, jos vain niin päätämme.

Politiikan ja talouden suomalainen ihanne on yhä ”kaikki pelaa”. Pyrkimys muutosten hillitsemiseen on monissa bisneksissä voimakkaampi kuin niiden kääntäminen riemukkaiksi voitoiksi. Hyvinvointivaltion järeä suojaverkko varmistaa edelleen, että työttömät voivat saavuttaa lähes yhtä hyvän aineellisen elämän kuin työtä tekevät. Suuri osa rohkeimpien ja lahjakkaimpien ihmisten saavutuksista pyritään leikkaamaan pois ja ohjaamaan yhteiseen kassaan. Tämä johtaa kuitenkin siihen, että menestyjien motivaatio laskee. Siihen ei voi vaikuttaa virkamiehen hallinnollisella päätöksellä.

Silloin kun riittävän suuri osa suomalaisista ymmärtää tämän, olemme uuden nousun kynnyksellä. Ennemmin tai myöhemmin käy niin, että ryhdymme luomaan edellytyksiä toistemme onnistumiselle, koska ymmärrämme ettei se ole itseltä pois vaan hyödyimme siitä kaikki. Viisi miljoonaa ihmistä pääsee irti. Yritteliäisyyden ja työn voima vapautetaan.

Tällainen ajattelu edellyttää vain pientä muutosta siihen, mitä olemme pitäneet reiluna ja mitä epäreiluna. Edessä on vielä surutyötä

siitä, että ne hyvinvointivaltion unelmat joihin monet meistä olivat pitkään uskoneet, joudutaankin hylkäämään. Hyvinvointi säilyy ja kehittyy mutta eri tavalla kuin ennen ajateltiin. Ja sitten, jonakin päivänä, kun kovat mutta välttämättömät savotat on tehty, monet niitä epäilleet sanovat, että näinhän sen pitikin mennä. Että sitä mieltähän me olimme alusta asti olleetkin.

OLLI MUURAINEN on pitkänlinjan tapahtuma-alan yrittäjä. Hänen perustamansa yritys Management Events on tapahtumajärjestäjänä laajentanut toimintaa 12 maahan Euroopassa ja Aasiassa. Muuraisen toinen yritys vuonna 2008 hankittu 375-vuotias Billnäsän Ruukki on ollut viranomaislupien ja valitusprosessin johdosta suljettuna vuodesta 2014 alkaen. Muurainen asuu Singaporessa ja harrastaa puutarhanhoitoa.

LILJA TAMMINEN

Virkamies varjelee meitä innovaatioilta

*Toisen maailmansodan jälkeen rakennettiin
kehitysmaa-Suomesta aidosti teollinen talous, joka
myöhemmin strategisen koulutuksen, terveydenhuollon
ja tasa-arvon edistämisen seurauksena kasvoi
uskottavaksi vientitaloudeksi.*

Toki Suomi oli muutamaan
alaan erikoistuneena ja
vientiriippuvuudessaan
eräänlainen banaanivaltio, mut-
ta se toimi varsin hyvin keinona
roikkua mukana globaalissa ta-
louskasvussa.

Suomi tuli pikkuhiljaa tunnetuksi paitsi autourheilumenestyksestään myös investointi- ja bulkkituotteiden luotettavasta laadusta. Teleliikenteen teknologiateollisuuden menestyminen Nokia-ilmiön muodossa oli seurausta hyvinvointivaltion mahdollistamasta suuresta insinööriosaaamisen pääomasta, työmarkkinasovun suomista edullisista asiantuntijoista ja pitkäjänteisestä teknologian kehittamisestä – onnellisen sattuman lisäksi. Nämä piirteet saattoivat tavallaan olla myös Suomen menestyksen päättymisen syy.

Koulutettu kansa, terveydenhuolto, tasa-arvo ja laatua tuottavat insinööritaidot eivät enää riitä Internet-aikakautena.

Suomi – tai siis lähinnä Helsinki – on toki tullut aiempaa houkuttelevammaksi paikaksi opiskella, oleskella ja turisteilla, mutta sijoitukset eivät jostain syystä tahdo seurata perässä. Miksi? Vaikka Suomessa olisi miten hyvin ideoita ja koulutusta, uutta vaurautta on Suomessa vaikea synnyttää monestakin syystä, jotka pahentavat toinen toisiaan:

1. Suomalaisia on liian vähän

Suomi on kielenä maailmanmarkkinoiden mittakaavassa aivan marginaalinen mutta ennen kaikkea kieliperheenä lähinnä akateeminen kuriositeetti. Se tarkoittaa sitä, että vaikka Suomessa tehtäisiin jotain uutta ja hienoa, kukaan ei huomaa sitä elleimme tee ja uutisoi sitä myös jollain valtakielellä. *Lingua francassa* on merkittävä kilpailuetu.

Kielinaapureiden vähäisyyttä paljon suurempi ongelma on kuitenkin pienet sisämarkkinat. San Franciscossa on menestytty, koska verkko-yhteyden, automatkan tai lennon päässä on helposti lähestyttävä Yhdysvaltojen kulttuurisesti, kielellisesti ja monelta osin juridisesti yhtenäinen sisämarkkina, jossa on lähes 300 miljoonaa potentiaalista asiakasta ja joka on alasta riippumatta vähintään miljardien dollarien kokoinen.

Jos alan sisämarkkinan koko on niin pieni, että tietyn tuotekategorian uusi yritys ei voi saada skaalaetua ja siten kustannustehokasta tuotantoa, yritys kuihtuu ellei se onnistu ponnistamaan suoraan Suomen ohi vientimarkkinoille. Tämä mikä on harvinainen lopputulos. Mutta onhan meillä EU? Ei. EU on talousalue, muttei edes etäisestikään yhtenäinen sisämarkkina tai kulttuuri- ja kielialue. Lisäksi olemme poliittis-maantieteellisesti eristyksissä, ikään kuin saarivaltio.

2. Suomen alueellinen elinkeinorakenne on vanhanaikainen

Paitsi, että meitä on liian vähän uskottavien sisämarkkinoiden synnyttämiseksi, olemme maantieteellisesti vieläkin hyvin hajalla, edesmenneiden tehtaiden koskirannoille ripoteltuina. Asiaa ei edistä se, että

suomalaisia yritetään epätoivoisella politiikalla pitää syrjäseuduilla, kunnavaltuustojen rukoillessa rahtikultin tavoin uutta savupiippura-kennusta menneisyyden vaurautta tuomaan. Keskustapuolueen ideat kilpailuedusta hajauttamisella ovat puhdasta maatalousyhteiskunnan nostalgisointia ja kaiken vakavasti otettavan taloustieteen vastainen käsitys.

Innovaatiot eivät synny valtion tukipaketeista tai poliitikoiden juhlapuheista. Innovaatiot, huippuosaaminen ja talouskasvu syntyvät, kun asiantuntevat ja luovat ihmiset kohtaavat kasvotusten ja spontaanisti – ja järjestäytyvät vapaasti synnyttämään jotain uutta. Tähän perustuu suurten kaupunkien menestys ja tämä synergian merkitys on jälkiteollisessa yhteiskunnassa vain kasvanut. Tässä olemme politiikan seurauksena suurta maailmaa pari vuosikymmentä jäljessä.

3. Valtio tekohengittää työpaikkoja ja estää uusien synnyn

Kaikki maat harjoittavat jonkinlaista työllistäneiden alojen protektionismia, mutta erityisen haastava tilanne on Euroopan sairaalla miehellä Suomella. Vaikka suuryritysten osuus työpaikkoina ja ihmisten elinkeinona on ollut jatkuvassa laskussa, on jatkettu yksipuolista suuryritysten konsultointia lainvalmistelussa ja suotu työmarkkinajärjestöille mandaatti. Hyvä siinä on keksiä sääntelyä suomalaisille, aloitteleville kilpailijoille ja itse viedä työpaikat ja tuotanto ulkomaille.

Tämä ja toisaalta kohdennetut yritystuet ylläpitävät Suomen heikosti uudistunutta liiketalouden kilpailurakennetta markkinavastaisella politiikalla. Jos väkisin poisluetaan suuret maataloustuet – mitä ei kuuluisi tehdä – valtio jakaa erilaisia kohdennettuja yritystukia satojen miljoonien eurojen edestä vuosittain. Miksi valtio pönkittää verovaroilla tiettyjä voittoa tavoittelevia ja tekeviä yrityksiä sen sijaan, että se vaikka alentaisi verotusta tasapuolisesti?

4. Virkamies varjelee meitä innovaatioilta

Hyvinvointi-Suomen rakennusprojektin aikana keksittiin Suomeen kiihtyvällä tahdilla sääntelyä. Osa tästä sääntelystä koski ilmiselviä tarpeita ohjata markkinoita; meillä on esimerkiksi maailman parhaimpiin kuuluva elintarviketurvallisuus.

Samalla kuitenkin syntyi myös turhaa *laadullista sääntelyä* sekä sääntelyn tavoitteen sijaan teknisiin yksityiskohtiin keskittyvää *nipotussääntelyä*. Jos sama tapahtuisi tänään, se olisi esimerkiksi sitä, että tietokoneen mukana on toimitettava kolmenappinen hiiri tai että älypuhelimien on oltava tarpeeksi suuri ja painava, ettei se tipu taskusta. Laadullinen sääntely määrää pakolliseksi jotain sellaista, jolle ei aina ole perusteltua tarvetta vaan sen järjestäminen sitä haluaville hoituisi

hyvin markkinaehtoisesti.

Ongelma tällaisen sääntelyn kanssa on se, että se mikä on itsestään-selvää yhtenä päivänä voi jonain toisena päivänä olla täysin absurdia ja resurssikallista. Tällaiseen Suomeen moni suomalainen aloitteleva yrittäjä törmää, jos hän yrittää tehdä jotain aidosti uudenlaista säännellyillä aloilla. Sanomalehtikolumnistin on liiankin helppo tyrmätä yrittäjien huomautukset tästä jonkinlaisena epäonnistuneiden liikemiesten ja -naisten narsistisena valituksena, kun muualla maailmassa yrittäjän kilpailija nettoaa jo vuoden päästä hyvää voittoa.

Toki monessa muussakin Euroopan maassa on paljon sääntelyä, mutta vaikka niissä ei välttämättä saa kysyttäessä lupaa, saa kysymättä tekevä usein ”anteeksi”. Suomessa monikaan uutta kokeileva ei saa lupaa, muttei myöskään anteeksi.

Menneisyyden kahleissa Suomi sulkee monet innovaatiot ja niiden mukanaan tuoman hyödyn, pääoman ja vaurauden rajojensa ulkopuolelle tai sitten uusien asioiden kokeilu monopolisoidaan vauraille suuryrityksille sitten kun ne joskus keksivät tehdä niin. Sillä välin ulkomailla ollaan jo menty ohi.

5. Suomi on vauraudestaan huolimatta köyhä maa

Ennen kohtalaisen hyvin toiminut kolmikanta ja työmarkkinasopu yhdistettynä korkeaan verotukseen tekivät Suomesta varsin tasa-arvoisen maan. Valituista tasa-arvon edistämisen keinoista olisi vain pitänyt käydä aidosti kriittistä keskustelua toimintaympäristön muuttua. Köyhyyden ja epätasa-arvon torjumiseen tarkoitettu työmarkkinasopu on nyt merkittävä suomalaisten köyhyyden kasvun syy, kun tarvittuja työntekijöitä ei uskalleta palkata. Tämä on markkinavaikutus kun yhteiskunnan sosiaaliturvavastuuta yritetään lykätään yksittäisille yrityksille koosta riippumatta.

Lisäksi Suomessa sijoitettavaa pääomaa on lähinnä valtiolla ja suuryrityksillä. Pohattojen sijaan meillä on suuri palkkatyöntekijöiden keskiluokka. Se tarkoittaa samalla sitä, että meillä on hyvin heikosti suuryrityksistä tai virkamieskoneistosta riippumatonta yksityistä enkelipääomaa, jota tarvittaisiin uusien kilpailijayritysten ja innovaatioiden tuomiseen markkinoille. Kunnollinen joukkorahoituskin on tukittu mahdollisuutena. Pankeistakaan ei ole pelastukseksi, koska pankit eivät halua tuoda aloittelevien yritysten ”hiekkaa pankkiin” eivätkä juuri ota riskejä. Ulkomailta alkurahoituksen hakeminen on hyvin vaikeaa, kallista ja byrokraattista.

Suomen ongelma on kuitenkin ennen kaikkea se, että kahlitsemme masokistisesti itseämme. Jos potentiaalimme vapautettaisiin puuttu-

malla listattuihin epäkohtiin, voisimme kompensoida muiden kilpailuetua muutamalla erityispiirteellämme.

Suomalaisilla on esimerkiksi huomattavan hyvä passiivinen englannin kielen taito rallienglantistereotyyppiasta huolimatta. Vaikka emme voi kieliteknisistä syistä kilpailla skandinaavien kanssa, olemme tässä *lingua francan* taidoissamme salaa parempia kuin lähestulkoon koko muu ei-englanninkielinen maailma.

Jos vain kehittäisimme korkeakoulustamme pois virkamiestuotannosta ja tutkintofetisistä kohti ihmisten potentiaalin ketterää hyödyntämistä ja kasvattamista työelämä- ja tutkimusyhteistyön kautta, voisi Helsingin seudusta tulla arvostettu korkean koulutuksen keskus, jonne tulisi opiskelijoita maailmalta muutenkin kuin ilmaisen opetuksen perässä. Meillä on tälle jo hyvä lähtökohta. Samalla kasvaisi henkinen pääoma, joka on yksi innovaatioiden synnyn komponentti.

Ennen kaikkea Suomessa tulisi kuitenkin ymmärtää, että teollisuusyhteiskunnan talousjärjestelmä on siirtymässä historiaan ja että menneisyyden rakenteiden ja keinojen ylläpitäminen on häviön resepti, jolla ei tuoteta kuin Talvivaaroja. Suuryritysten aseman säilyttämisen sijaan tulisi politiikan ja lainsäädännön lähtökohtana olla se, miten uusien yritysten syntyä voidaan edesauttaa. Suuret pärjäävät aina jos ovat pärjätäkseen.

Julkishallinto on kankeassa pitkäjänteisyydessään väärä taho ottamaan koppia innovoinnista. Valtio voi uudessa järjestyksessä lähinnä purkaa innovaatioiden kokeilun ja menestymisen esteitä, kannustaa ja – toivoa parasta.

LILJA TAMMINEN on liberaali vihreä-poliitikko, luennoitsija, hallinnon konsultti sekä tuotekehitysyrittäjä. Hän on opiskellut tietojenkäsittelytiedettä, viestintää ja liiketaloutta, ja viimeistelee tietohallinnon tradenomintutkintoaan. Hänen liljat.fi-bloginsa palkittiin kesällä 2015 median ja politiikan asiantuntijaraadin toimesta Suomen parhaana poliittisena blogina. Maaliskuussa hänen tiiminsä voitti Sitran perustulohack-suunnittelukilpailun. Hänen erityisalaansa on Suomen lainsäädännön luoma talousjärjestelmäkokonaisuus ja sen kannustin- ja ohjausvaikutukset. Vapaa-ajalla Liljan kiinnostuksen kohteina ovat tieteet, taide, Itä-Aasian kulttuurit ja elektroninen musiikki.

JUHANA VARTIAINEN

Työttömyyden hoito – yhteistä itsepetosta

Työttömyys on politiikan rehellisyyden ja hyväksyttävyyden kannalta katkera ilmiö. Kaikki päättäjät, kaikki puolueet, kaikki järjestöt vakuuttavat haluaan poistaa työttömyys. Silti työttömyys pikemminkin nousee vuosikymmenestä toiseen. Kun se on kerran noussut, se ei yleensä laske entiselle tasolleen ennen kuin se alkaa nousta uudelleen – ellei sitten tehdä merkittäviä rakenneuudistuksia.

Olisi rehellisintä myöntää, että työttömyys on hiljaisesti hyväksytty. Silti poliitikot jatkuvasti hokevat, että jokin työtön on liikaa ja että he tekevät kaikkensa työttömyyden poistamiseksi. Kukaan ei kuitenkaan oikeasti tee mitään työttömyyden poistamiseksi.

Ei ole mitään politiikan kysymystä, joka olisi politiikan ja demokraatian uskottavuuden ja hyväksyttävyyden kannalta yhtä karmea vuotava haava: kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että jotain pitäisi asialle tehdä, kaikki toistavat hyvää tahtoaan työttömyyden alentamiseksi, vuodesta toiseen, mutta asiassa ei päästä yhtään eteenpäin.

Tämä johtuu siitä, että työttömyyden vähentämiseen tarvittavat toimet, jotka perustuvat ilmiön rehelliseen taloustieteelliseen analyysiin, lyövät korville suomalaisen politiikan toimintatapoja ja vakiintuneita yhteisiä itsepetoksia.

Tehokkaat ja tepsivät työttömyyden vastaiset uudistusten puolustamiseen tarvitaan Andersenin sadun pieni lapsi, joka uskaltaa lausua ääneen totuuden – ettei keisarilla ole vaatteita ja että Suomen poliitikoista ei löydy riittävän rohkeaa koalitiota, joka panisi työmarkkinajärjestöt paikalleen ja alentaisi työttömyyttä tepsivillä reformeilla.

Siksi vuodesta toiseen jatketaan työttömyyden ”hoitoa” itsepetokseen perustuvien näennäiskeinoin, jotka itse asiassa todennäköisesti vain pahentavat ongelmaa.

Miksi tilanne on näin kurja? Kannattaa lähteä liikkeelle sen pohdinnasta, mistä työttömyys johtuu ja miten siihen oikeasti voitaisiin vaikuttaa.

Nollatyöttömyyttä ei edes voida tavoitella

Vaikka joidenkin poliitikkojen mielestä jokainen työtön on liikaa, nollatyöttömyyteen ei koskaan päästä eikä tarvitsekaan päästä. Työmarkkinat ”matsaavat” eli yhdistävät keskenään työtä hakevat palkansaajat sekä työvoimaa tarvitsevat yritykset. Koska nämä osapuolet joutuvat jatkuvasti hakemaan toisiaan ja työsuhteet myös jatkuvasti katkeavat, ei edes tarvitse ajatella että kaikkien pitäisi koko ajan olla työsuhteessa.

Hyvän ”parisuhteen” luominen palkansaajan ja yrityksen välille edellyttää etsimistä. Kaikkien valmiudet eivät sovi kaikkien työpaikkojen ominaisuuksiin. Aivan samoin kuin olisi kummallista edellyttää, että kaikki avioituvat ensiksi vastaan tulevan kandidaatin kanssa, olisi turhaa edellyttää että kaikki ovat koko ajan työsuhteessa.

Työttömyysaste on lähes kaikissa maissa kuitenkin korkeampi kuin mitä tällainen pelkästään sopivan parin etsintään uhrautuva aika edellyttäisi. Ilmiön taustalla on sekä työpanoksen kysyntään - eli yritysten käyttäytymiseen liittyviä – syitä että työpanoksen tarjontaan eli työntekijöiden käyttäytymiseen liittyviä syitä.

Yritysten halua kysyä työpanosta eli tarjota työtilaisuuksia rajoittaa se, millaisia palkkavaatimuksia palkansaajalla on. Samoin kuin se, millaisiin vastuisiin yritys sitoutuu luodessaan työsuhteen. Jos irtisanomissuoja on tiukka ja työntekijästä on vaikea päästä eroon yrityksen

tuotteiden kysynnän heikentyessä, yritys on myös jo etukäteen varovainen rekrytoidessaan.

Työnantajavastuusta seuraa myös muita vastuita kuin palkan maksaminen. Työntekijälle ja verottajalle tilitettävän bruttopalkan lisäksi on maksettava välillisiä kustannuksia kuten eläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Lisäksi työehtosopimukset velvoittavat myös palkanmaksuun äitiysloman ajalta. Jos työntekijä sairastuu tai suorastaan menettää työkykynsä, työnantajalle koituu myös kustannuksia.

Myös työpanoksen tarjontaan eli työntekijöiden päätökseen tehdä työtä liittyy rajoitteita. Jotta työ lisää työntekijän (eli kansantalouden) hyvinvointia, siitä saatavan korvauksen on katettava työn rasituksen ja vapaa-ajan menetyksen aiheuttama harmi. Työpanoksen tarjontaan vaikuttavat hyvinvointivaltiossa myös verotus ja tulonsiirrot. Työntekijä vertaa työnteosta käteen jäävää tuloa ja vapaa-ajan menetyksen harmia siihen, millainen tulotaso syntyy tulonsiirroilla eläessä. Siksi verotus ja tulonsiirtojen olemassaolo nostavat sitä kynnyispalkkaa, jolla työntekijä suostuu tekemään työtä.

Kysyntä- ja tarjontarajoitteiden merkitys

Nämä kysynnän ja tarjonnan rajoitteet vähentävät sellaisten mahdollisten työsopimusten joukkoa, jotka ovat kummallekin osapuolelle mahdollisia. Jos työntekijän vaihtoehtona on elää tulonsiirtojen – esimerkiksi kotihoidon tuen tai ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksen – varassa, voi käydä niin, että työnantajan on tarjottava työpanoksen ostamiseksi niin korkeaa palkkaa, että se yhdessä välillisten työvoimakustannusten kanssa ylittää työsuhhteesta yritykselle syntyvän arvonlisän.

Työmarkkinoilla syntyy siis vain sellaisia työsuhhteita, joiden luominen on kannattavaa molemmille osapuolille. Työsuhdetta ei myöskään synny jos työntekijä ja työnantaja sijaitsevat eri puolilla maata eikä kummallekaan ole taloudellisesti houkuttelevaa liikkua. Niinpä osa ihmisistä jää tällaisista rakenteellisista syistä työttömiksi, vaikka he periaatteessa haluaisivatkin olla työmarkkinoiden käytettävissä.

Rakenteellisen työttömyyden voikin ajatella koostuvan niistä ihmisistä, jotka näistä syistä ovat ilman työsuhdetta, lisätynä niillä ”kitkattömmillä”, jotka rakennemuutoksen vuoksi kulloinkin ovat etsimässä työtä eivätkä vielä ole sitä löytäneet. OECD:n tämänhetkinen arvio Suomen rakenteellisesta työttömyydestä on 7,4 prosenttia.

On kuitenkin tärkeää tarkastella myös sitä, miten suuri osa työikäisestä väestöstä on ylipäänsä mukana työvoimassa. Osa ilman työsuhdetta jääneistä on siinä mielessä työvoiman ulkopuolella, etteivät he edes kovin aktiivisesti hae työtä eikä näitä ihmisiä sen vuoksi lasketa

osaksi työttömien joukkoa. Työvoimaan osallistumisen aste on Suomessa pohjoismaisittain alhainen.

Suhdannetyöttömyys ja rakennetyöttömyys

Työttömyys vaihtelee kuitenkin myös suhdanteiden mukaan. Koska vuoden sisäisestä kausivaihtelusta puhdistettu työttömyysaste oli maaliskuussa 2016 Tilastokeskuksen mukaan 9,2 prosenttia, työttömyys on siis vajaat kaksi prosenttia rakenteellisen normaalitasonsa yläpuolella. Tämä tarkoittaa noin 60 000 ihmisen työvoimareserviä. Kun puhutaan sadoista tuhansista työttömistä, unohdetaan siis helposti että nykyisin rakentein ja instituutioin ei työllisyyttä voida kasvattaa likimainkaan niin suurilla määrillä.

Mitä sitten tapahtuu, jos työllisyys kasvaa korkeasuhdanteessa ja työttömyys alkaa painua rakenteellisen tasonsa alapuolelle? Markkinataloudessa tämä tarkoittaa sitä, että palkkojen nousupaine yltyy niin kovaksi, että työllisyyden kasvu tyrehtyy. Kun palkat alkavat nousta liian nopeasti, yritysten rekrytointihalut vähenevät ja työllisyyskasvu loppuu.

Itse asiassa rakenteellisen työttömyyden taso määritelläänkin ja arvioidaan nimenomaan tarkastelemalla sitä, miten alhaisen työttömyyden kansantalous ”kestää” ilman että palkkojen – ja sitä kautta hintojen – nousupaine yltyy liiaksi. Työmarkkinat toimivat niin, että palkat nousevat sitä nopeammin, mitä alempana työttömyys on.

Rakenteellisen työttömyyden taso on se työttömyyden taso, jonka alapuolella ei enää ole mahdollista ylläpitää kansantaloudellisesti kestävästä kustannustasoa tai inflaatiovauhtia. Niinpä talouden ylikuumentuessa – eli työttömyyden alittaessa rakenteellisen tasonsa, mikä on suunnilleen sama asia – kilpailukyvyn ylläpitäminen tulee mahdottomaksi. Niinhän Suomessa kävi vuoden 2007 jälkeen, siinä vaiheessa kun työttömyys oli laskenut n. 6 prosentin tasolle.

Jos halutaan alentaa työttömyyttä pysyvästi, on siis alennettava rakenteellista työttömyyttä. Tämä edellyttää puolestaan sitä, että palkannousupaine saadaan alenemaan jokaisella työttömyyden tasolla. Tähän voidaan periaatteessa pyrkiä muuttamalla ammattiliittojen toimintatapaa vastuullisemmaksi, tai sitten muuttamalla kaikkia sellaisia työlainsäädännön, verotuksen ja sosiaaliturvan sääntöjä, jotka vaikuttavat palkkavaateisiin.

Jos esimerkiksi työttömyysturvan kestoä lyhennetään – tällainen maltillinen sadan päivän lyhenemähän on Juha Sipilän hallituksen suunnitelmissa –, sekä ammattiliitot että palkastaan neuvottelevat palkansaajat maltillistavat pikkuisen palkkavaatimuksiaan ja työttömät hakevat työpaikkoja hieman pontevammin. Niinpä työttömyys

voi laskea hieman entistä alemmaksi ennen kuin palkannousupaine yltyy liiaksi.

Samaan suuntaan voi vaikuttaa toki moni muukin uudistus – esimerkiksi työnvälitystoiminnan tehostaminen, joka ehkäpä helpottaa yritysten ja työnhakijoiden keskinäistä kohtaamista, tai irtisanomis-suojan heikentäminen, joka tekee rekrytoinneista yrityksen kannalta vähemmän riskaabeleita.

Työttömyyden alentaminen ei edellytä palkkojen laskemista, korkeintaan palkankorotusten odottamista

On huomattava, että pitkällä aikavälillä tällaiset uudistukset eivät laske palkkatasoa. Kansalaisten palkka ja elintaso riippuvat näet kokonaan työn tuottavuuden kasvusta. Se, että palkkavaateet ja sitä kautta palkannousupaine alenevat rakenteellisten uudistusten kautta, merkitsee sitä, että hieman ”odotamme” palkkojen seuraavaa nousuaskelta. Kun työttömyys alenee ja työllisyys kasvaa, myös talouden investoinnit ja pääomakanta kohenevat, mikä nostaa puolestaan tuottavuutta ja sitä kautta palkkoja.

Siksi korkeampaa työllisyyttä ja alhaisempaa työttömyyttä ei tarvitse ”ostaa” alhaisemmalla palkkatasolla. Tämän ymmärtäminen on tärkeää. Markkinatalouden palkat vastaavat työn tuottavuutta, eikä kenenkään jo työssä olevan tuottavuus alene siitä, että aiempaa suurempi osa työttömistä työllistyy.

Työmarkkinareformit siis onnistuessaan ikään kuin skaalaavat kansantaloutta ylöspäin ilman että elintaso kärsii. Tässä mielessä työttömyyden alentaminen uudistusten kautta on verrattavissa siihen, että työkäinen väestö kasvaa. Väestönkasvukaan ei tietenkään alenna tuottavuutta tai palkkoja, vaan saa aikaan talouden skaalautumisen ylöspäin lisäinvestointien kautta.

On siis tuhoisa harhakäsitys, että alhaisempi työttömyys edellyttäisi pysyvästi ja yleisesti alhaisempaa palkkatasoa. Muissa pohjoismaissa on meitä alhaisempi työttömyys, mutta pääosin Suomea jonkin verran korkeampi palkkataso, sen vuoksi että työn tuottavuus on muissa pohjoismaissa meitä korkeampi.

Onnistuneet työmarkkinareformit siis ikään kuin pitävät työmarkkinoiden ovea kauemmin auki työttömyyden laskeessa, niin ettei työllisyyden kasvu hirtty kiinni liialliseen kustannuspaineeseen. Meidän on yksinkertaisesti pakko pitää huolta kustannusvakaudesta - ja tekemällä soveliaita työmarkkinareformeja voimme alentaa sitä työttömyyden tasoa, jonka alapuolella kustannusvakaas on uhattuna.

Järkevien uudistusten tie

Tämän analyysin valossa on siis parannettava työmarkkinoiden toimintaa rakenteellisilla uudistuksilla, niin että annetaan työttömyydel-le tilaa laskea ilman että palkankorotukset karkaavat käsistä. Tällaisia järkeviä uudistuksia voisivat olla:

1. Työehtosopimusten yleissitovuuden ja tulosopimuskorotusten rajoittaminen vähimmäispalkkoihin. Tällöin palkkojen nousupaine ei olisi yhtä kiivas kuin nyt. Sellaisissa yrityksissä, joiden markkina-tilanne on keskimääräistä heikompi, ei välttämättä tarvitsisi nostaa joka kierroksella palkkoja kunhan ne olisivat vähimmäispalkkojen yläpuolella. Suunnilleen tähän tapaan toimitaan Tanskassa ja Norjassa. Yritysten halu pitää ikääntyneet mukana voisi kohentua, kun heille ei nykyiseen tapaan tarvitsisi maksaa täysiaikaisia yleiskorotuksia.

2. Ammattiliittojen keskinäinen sopimus siitä, ettei tulosopimukseen sisällytetä palkankorotuksia niin kauan kuin työttömyys ylittää jonkin yhteisesti sovitun maksimitason, esimerkiksi 5 prosenttia. Tämä nostaisi suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisen ja kansallisen arvostuksen pilviin.

3. Työttömyysturvan uudistaminen, niin, että varsinkin ansioturvaa maksettaisiin nykyistä lyhyempi aika. Tämä vaikuttaisi sekä työttömien työnhakuponnisteluihin että ammattiliittojen palkkavaatimuksiin, koska työttömänä olemisen vaihtoehto ei olisi yhtä houkutteleva kuin aikaisemmin.

4. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan lisäpäivien eli ns ”työttömyyseläkeputken” purkaminen. Putki mahdollistaa 60 vuotta täyttäneille joustavan siirtymisen ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiristä työeläkkeelle. Putken olemassaolo tekee työpaikoilla kummankin osapuolen näkökulmasta helpoksi ja houkuttelevaksi ikääntyneiden työntekijöiden irtisanomisen.

5. Kannustinloukkujen purkaminen siinä mitassa kuin se on mahdollista ilman että perusturva heikkenee liiaksi. Ansiotuloverotuksen alentaminen toimii tässä tietysti myös oikeaan suuntaan.

6. Työn vastaanottovelvollisuuden tiukentaminen laajemmalta maantieteelliseltä alueelta ja tietyn määräajan jälkeen myös oman ammattialan ulkopuolelta. Tähän suuntaan onkin Juha Sipilän hallitus liikkumassa.

Työllisyysmenokoneen tyhjäkäynti

Koska useimmat yllä olevista uudistuksista ovat poliittisesti kiistanalaisia ja erityisesti ammattiyhdistysliike vastustaa niistä monia, työttömyyden ”hoito” on Suomessa pitkään pyörinyt julkisten työvoimapalvelujen sekä ”työllisyysmäärärahojen” ympärillä.

Työvoimapalvelujen ja -toimenpiteiden lista on pitkä ja päättäjät ovat tepsivien reformien puutteessa olleet taitavia keksimään niitä lisää: tukityöllistäminen, ammatillinen työvoimakoulutus, valmentava työvoimakoulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus jne. Työvoimahallinnon koulutus- ja työvoimapalvelut toki toimivat periaatteessa oikeaan suuntaan. Useimmat työmarkkinapolitiikan toimenpiteet on kuitenkin lähes kaikissa pohjoismaisissa tutkimuksissa todettu varsin tehottomiksi tai täysin tehottomiksi.

Poliittiset päättäjät ajattelevat myös mielellään ”hoitavansa” työttömyyttä ”työllisyysmäärärahoilla”, joiden riittämättömästä tasosta keskustellaan eduskunnan täysistuntonsalissa kiivaasti. Tällaisilla määrärahoilla työllistetään työttömiä tilapäisesti työsuhteisiin yksityiselle tai julkiselle sektorille.

Työttömyyden pysyvään tasoon tällaiset toimenpiteet tuskin vaikuttavat, muuten kuin korkeintaan sitä kautta, että ne ylläpitävät työttömien työkykyä. Se on toki arvokasta mutta työttömyyden suhteen ne ovat kovin tylppä ja kallis keino. Yllä olevan analyysin valossahan kaikki sellaiset toimintatavat, joilla työttömyys ”piilotetaan” julkisista varoista rahoitettuihin tukitöihin, saattavat jopa toimia tarkoitustaan vastaan. Jos ammattiliitot tietävät, että työttömät pääsevät suurella todennäköisyydellä jonkinlaiseen kohtuullisen tulotason takaavaan tukityöllisyyteen, ne voivat aiempaa huolettomammin nostaa omien työllisten jäsentensä palkkavaateita. Oireen hoitaminen ei hoida ongelmaa.

Elinkeinopolitiikan illuusio

Toinen perisuomalainen mutta työttömyyden kannalta tehoton toimintatapa on avun hakeminen elinkeinopolitiikasta. Kun yllä olevaa taloustieteellistä työttömyyden analyysiä ei oikein osata tai haluta ottaa politiikan lähtökohdaksi, Suomessa uskotaan helposti, että työttömyys alenee kun koetetaan julkisilla tukijärjestelmillä lisätä investointeja ja edistää elinkeinopolitiikalla yritysten kasvua kulloinkin poliittisessa suosiossa oleville toimialoille.

Elinkeinopolitiikka voi toki olla erityisesti aluepoliittisista syistä perusteltua, mutta yllä olevan analyysin valossa se tuskin on lääke työttömyyteen. Se voi vaikuttaa elinkeinorakenteeseen mutta se ei vaikuta siihen työttömyyden tasoon, jonka alapuolella kustannusvakauden yl-

läpittäminen tulee mahdolliseksi. Uudistukset on suunnattava niin, että ne todella vaikuttavat työmarkkinoiden toimintatapaan.

Lopuksi: uudistusten ylämäki

Työttömyyttä on kuitenkin mahdollista alentaa, kuten yllä olevasta analyysistä ilmenee ja kuten monissa muissa maissa on tehty. Saksan rakenteellinen työttömyys laski 10 prosentin pinnasta noin neljän prosenttiin sen jälkeen kun sosialidemokraattinen liittokansleri Gerhard Schröder vuosina 2003–2004 toteutti ns. Harz-uudistukset jotka todella muuttivat työmarkkinoiden toimintatapaan.

Tanska ja erityisesti Norja kykenevät ylläpitämään selvästi alempaa työttömyyttä kuin mihin me kykenemme Suomessa.

Olen vakuuttunut siitä, että Suomessakin päästäisiin eteenpäin, jos katsoisimme rehellisesti totuutta silmiin ja koettaisimme omat tabumme murtaen uudistaa työmarkkinoita.

Suomessa on kuitenkin vaikeaa keskustella työttömyydestä siinä valossa, että se riippuu sekä ihmisten että yritysten käyttäytymisestä ja että työttömyys riippuu ratkaisevasti myös ammattiliittojen palkka-vaateista ja työmarkkinajärjestöjemme toiminnasta.

Suomessa pidetään edelleen työtöntä jonkinlaisena passiivisena uhrina, jonka oma käytös ei lainkaan vaikuta työllistymisen todennäköisyyteen. Eri mieltä olevaa syytetään herkästi työttömän ”syyllistämisestä”, mutta tästä ei tietenkään ole kysymys. Ei ole kenenkään (tai korkeintaan poliittisten päättäjien) ”syy” jos työllistäminen tai työllistyminen on tehty taloudellisesti liian vähän houkuttelevaksi.

Suomessa on myös totuttu vannomaan hienon kolmikantamme, ammatillisten keskusjärjestöjen, työnantajajärjestöjen ja valtion yhteistoiminnan nimiin. Tämä on tehnyt vaikeaksi nähdä tulopolitiikkamme osuus korkean työttömyyden syntyemisessä. Palkat alkavat nousta Suomessa liikaa jo korkealla työttömyyden tasolla. En usko, että työttömyys alenee ellei työmarkkinoiden ja palkkaneuvotteluiden toimintatapa muutu.

Siksi muutoksen on lähdettävä politiikasta, ilman kiertelyä ja kaartelua.

Työmarkkinoiden reformit onkin perusteltava avoimesti. Sekä Saksan että Tanskan reformiohjelmat onnistuivat, koska niitä ei viety läpi häveliäin puhein ”työpaikkojen luomisesta” tai perusteltu budjettisäästöinä. Niitä valmisteltaessa nostettiin rehellisesti esille se, että valtiovallan ja yksilön suhteen täytyy olla tasapainossa, eikä työmarkkinapolitiikka voi olla vain sitä, että julkinen valta ”tarjoaa” työnvälityspalveluja ja ”luo” työpaikkoja kaltoin kohdelluille markkinatalouden uhreille. Saksassa tämä ilmaistaan iskulauseella ”fordern

und fördern” – eli ”vaatia ja edistää”. Valtiovalta edistää yksilön työllistymistä mutta vaatii myös että kaikki ovat työmarkkinoiden käytettävissä. Velvoitteet ja oikeudet koskevat sekä yksilöä että julkista valtaa.

Tanskan flexicurity-mallia on perusteltu samaan tapaan: valtiovallalla on velvollisuus auttaa ihmisiä työllistymään, mutta oikeus odottaa että ihmiset ottavat työtarjouksia vastaan ja eivätkä ole turhan nirsoja. Kansalaisella on oikeus odottaa hyviä työvoimapalveluja, mutta velvollisuus hakea aktiivisesti töitä.

Siksi tie alempaan työttömyyteen kulkee poliittisen uudistumisen kautta.

VTT JUHANA VARTIAINEN, 57, on taloustieteilijä ja kokoomuksen kansanedustaja vuodesta 2015. Juhana on talouspolitiikan ja työmarkkinoiden sekä erityisesti Pohjoismaiden asiantuntija. Hän on toiminut taloustieteellisen tutkimuksen johtotehtävissä Suomessa ja Ruotsissa. Vuosina 2005–2012 hän oli Ruotsin valtiollisen Suhdanneinstituutin (Konjunkturinstitutet) tutkimusjohtaja, jonka tiimin vastuulla oli laitoksen analyysimenetelmien kehittäminen sekä Ruotsin palkkaneuvottelujen tukeminen työmarkkinoita ja palkkaneuvotteluja tukevin analyysien. Juhanan sydämenasiana on vastuullinen ja kurinalainen talouspolitiikka, jolla pidetään huoli korkeasta työllisyydestä ja hyvinvointiyhteiskunnan taloudellisesta kestävydestä.

KIM VÄISÄNEN

Hyvästä liian vähän, huonosta liian paljon – tulonjako- pakkomielteen Suomi

Jyväskylän yliopiston professori Mika Malirannan mukaan nyky-Suomessa tuloeroja tasataan enemmän kuin kultaiseksi julistetulla 1980-luvulla. SAK:n ekonomisti Ilkka Kaukoranta taas on sitä mieltä että, Suomessa on käytössä ”harvinaisen tasaava systeemi”.

Kovasti mainostettu koti-
maamme tuloerojen rep-
sahdus leveni OECD:n
mukaan, Gini-kertoimella mitat-
tuna, vuosina 2003–2013 0,261:stä
0,262:teen. Kokonaismuutosta
vuosikymmenessä siis vain 0,3 %.
Ilman veroja ja tulonsiirtoja sa-

mainen kasvu olisi ollut kymmenkertainen, kolme prosenttia. Maasamme tuloeroja tasataan hyvin voimakkaasti, huolimatta politiikkojen ”talkoisiin osallistumispuheista”.

Gini-kertoimella mitataan tulonjaon tehokkuutta ja eroja, ja se on lähes pyhä käsite tulonjakopakkomielleisessä Suomessa. Erityisesti Kataisen hallituksen jokaisen talouspäätöksen yhteydessä muistettiin kertoa mikä oli päätöksen tulonjakovaikutus, vaikka samaan aikaan talous oli hurjassa syöksykierteessä.

Mikäli Gini-kerroin on tasan yksi, kaikki yhteiskunnan tulot ovat yhdellä henkilöllä. Mikäli kerroin on taas nolla, ovat tulot jakautuneet täysin tasan kaikkien yhteiskunnan jäsenien kesken. Ääripäät ovat siis käytännössä kaiken omaisuuden keskittävä diktatuuri ja tasajakoinen sosialismi. Suomi on tulonjaon osalta siis alimman neljänneksen rajalla, vartin päässä tasajakoisesta sosialismista.

Viimeisimpien tilastojen mukaan Suomi on tulonjaossa teollistuneiden OECD-maiden seitsemänneksi tasa-arvoisin maa. Valtaosassa edellämme olevia maita työllisyysaste on korkeampi kuin Suomessa. Kun OECD-maiden kymmenen prosentin tulokärki ansaitsee keskimäärin 9,6-kertaa enemmän kuin alin kymmenen prosenttia, Suomessa vastaava ylin kymmenes ansaitsee 5,5-kertaisesti.

Suomalaisen tulonjakopolitiikan erikoisuus, ja pakkomielle, on se, ettei tulojakoa ja keskiarvoistamista pyritä tekemään pelkästään akselilla työtön–työssäkäyvä tai työkykyinen–työkyvytön vaan se on ulotettu konsensuspolitiikan hengessä tehtäväksi myös kaikkien työntekijöiden ja yritysten välille. Tämän politiikan historialliset juuret ovat taas syvällä suomalaisessa maaperässä.

Agraari-Suomen muuttuessa maatalousyhteiskunnasta teolliseksi, Maalaisliitto ja vasemmisto mustasukkaisesti vahtivat kuinka oman äänestäjäkunnan ansiotaso kehittyi toiseen verrattuna. Mikäli tuottavuuden nousu nosti tehdastyöläisten palkkoja, tämän piti heijastua välittömästi tuottajahintoihin ja -kiintiöihin maataloudessa. Tuottihan maaseutu työläisen pöytään leivän, jonka hinnan tuli elää mahdollisimman tarkkaan teollisuusduunarin tulotason muutoksen mukaisesti. Jos maaseutu toi leivän teollisuusyöntekijän pöytään, toi vastaavasti duunarin tuotannon tehokkuuden paraneminen paremman hinnan leivästä.

Maataloustuottajien ansiotason nousu ei siis pääsääntöisesti perustunut parantuneisiin tuotantomenetelmiin tai suosiolliseen säähän satokaudella vaan siihen, että tehtaissa ihmistyötä tehostettiin automaatiolla tai metsäteollisuudessa paperikone sylki valmista lopputuotetta hieman aiempaa nopeammin.

Tulonjaon tasaisuutta haettaessa katkesi linkki oman tekemisen parantamisesta sitä seuraavaan ansiotason nousuun. Tulonjakokon-

sensus ja tupo-kierrokset alensivat ansiotason nousua hyvissä yrityksissä, mutta nostivat niitä huonoissa. Voidaan oikeutetusti väittää, että tulonjakopakkomielteen siemenet Suomessa onkin siten kylvetty puhtaalle kyttäämiselle, kateudelle ja edunvalvonnalle.

Kaiken muun lisäksi suomalaisessa tulonjakokeskustelussa on onnistettu onnellisesti sotkemaan ihmisten välinen tasa-arvoisuus, mahdollisuuksien tasa-arvo ja taloudellinen samanarvoisuus. Tämä heijastuu kaikkeen tulonjaosta käytävään keskusteluun, ja viime kädessä itse tulonjakoon.

Pois lukien häiriintyneimmät rasistit, harvalle tulee mieleen väittää, etteivät ihmiset olisi ihmisarvoltaan tasa-arvoisia. Siis, ettei ihmisillä olisi yhtäläinen arvo yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Mahdollisuuksien tasa-arvo taas heijastelee yleisesti hyväksyttyä käsitystä, että kaikki saavat tasavertaisen mahdollisuuden koulutukseen, terveydenhuoltoon ja muiden perusedellytysten toteutumiseen, jotta voivat siten tavoitella hyvinä pitämiään päämääriä. Ikävä kyllä Suomessa on liu'uttu alkuperäisestä mahdollisuuksien tasa-arvon ajatuksesta, jossa kaikki pääsevät liikkeelle samaan aikaan, samalta lähtöviivalta, kohti muotoa, jossa kaikkien pitää saapua maaliin yhtä aikaa. Riippumatta siitä haluaako lykkiä muiden mukana vai ei.

Absoluuttinen taloudellinen samanarvoisuus taas vaatisi viime kädessä sitä, että yksilöiden taloudellinen tuottavuus olisi kaikille sama. Käytännössä kaikkien tulisi olla yhtä ahkeria ja tehokkaita (tai vastaavasti laiskoja ja tehottomia). Moista vaatimusta ei muualla yhteiskunnassa, tai ihmisten elämässä ylipäätään tunneta. Kukaan täysjärkinen ei edellytä, että ihmiset olisivat yhtä hyviä laulajia, juoksijoita tai runoilijoita. Talouden ulkopuolella yksilökohtaiset erot (esim. laadussa, tuottavuudessa, tehokkuudessa, luonteessa) ymmärretään ja suvaitaan huomattavasti paremmin.

Hyvän maratonjuoksijan tulostasoa ei pyritä tasaamaan laittamalla hänelle kivireppua selkään tai päästämällä kilpakumppaneita matkaan huomattavasti aiemmin. Ei hyvää laulajaa pyydetä laulamaan huonommin, vaikka tasoero laulukumppaniin olisi millainen.

Taloudessa moinen tasaaminen ja tasapäästäminen ovat arkipäivää. Ei ahkeraa sentään pyydetä olemaan vähemmän ahkera vaan verotuksen progression kautta päädytään vääjäämättä samaan. Mitä aggressiivisemmin ahkeran ja tehokkaan työn tehokkuutta rangaistaan verotuksella, sitä houkuttelevampaa on olla vähemmän ahkera, ja valita vapaa-aika työnteon sijaan.

Kuten sanottua, tuloerot Suomessa ovat maailman pienimpiä, ja pienimmillään maan sisäiset tuloerot olivat 1990-luvun alussa laman ollessa syvimmillään. Kuten edellisessä lamassa, niin tässä nykyises-

säkin, tuloerot ovat pienentyneet. Talouden alakulo on vähentänyt suurituloisten osinko- ja myyntituloja, kun taas perusturvan parantaminen on kohentanut pienituloisimpien asemaa. Parasta tuloerojen tasaamista olisi korkea työllisyysaste, mutta korporatiivinen Suomi pyrkii lähinnä optimoimaan jo työllistettyjen tulotason.

Erityisesti politiikan vasemman laidan tarkasti seuraama gini-kerroin on kehittynyt tulonjakomyönteisempään suuntaan kokonaisalouden taantumisen myötä. Pienentyneen talouden tulonjako on matemaattisesti aiempaa tasapuolisempaa, vaikka kokonaisuutena jaettavaa on ollut kaikille entistä vähemmän. Pakkomielteisesti tulonjakoon suhtautuvalle pitkittynyt taantuma tai veret seisauttava lama onkin lottovoitto. Se tekee suhteellisesta tulonjaosta tasaisempaa, vaikka kansantalous kokonaisuutena kärsii.

Yksi nykyisen taantumun kulmakivistä muurattiin vuoden 2008 aikana käydyllä liittokierroksella, jonka seurauksena vuonna 2009 reaaliainsiot nousivat neljä prosenttia, kun samaan aikaan BKT putosi yli kahdeksan prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa meni lujaa vuosina 2007 ja 2008, ja Nokian liikevaihto ylitti molempina vuosina 50 miljardia, liikevoiton säilyessä hyvällä tasolla. Kaikkien toimialojen, yritysten ja työntekijöiden tuli päästä osalliseksi sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, erityisesti juuri Nokian huipputuottavuudesta. Pakkomielteisessä konsensuksessa ”jokaiselle ansionsa mukaan” muuntautui muotoon ”jokaiselle Nokian ansioiden mukaan” muotoon.

Vakiintuneet työmarkkinasäännöt ovat edellyttäneet, että mikäli työntekijät ovat tehneet paperilla samaa työtehtävää riippumatta yrityksen koosta tai sen tuottavuudesta, on heitä tullut kompensoida siitä samalla palkkatasolla ja samoilla palkankorotuksilla.

Tulonjakopakkomielteisillä tupo- ja liittokierroksella on kaikille suomalaisille yrityksille ja organisaatioille määritetty sama prosentuaalinen palkankorotustaso, lainkaan huomioimatta yritysten ja yksilöiden välisiä tuottavuuseroja. Kun neuvotteluissa on päädytty viiden prosentin palkankorotustasoon, on se pitänyt jakaa yhtäläisesti niin hyvälle kuin huonoillekin työntekijöille. Hyvä on saanut liian vähän, huono liian paljon.

Kärjistetysti sanottuna huonosti menestyvät yritykset kärsivät paremmin menestyvien yritysten palkankorotustason, mutta huonosti tuotava työntekijä nauttii samasta ansioiden noususta kuin hyvin tuotava. Julkisen sektorin työntekijä saa hyödyn yksityissektorin jatkuvasta tehostamisesta, vaikkei itse osallistuisi prosessiin mitenkään.

Taannoisessa OECD:n tutkimuksessa Suomi sijoittui toiseksi kun verrattiin tulotasoa työttömyyden alkamisen jälkeen. Perheellisen pitkäaikaistyöttömän tulotaso oli 80% keskivertopalkasta kun kaikki

tulonsiirrot otettiin huomioon. Välittömästi työttömyyden alkamisen jälkeen (=lyhytaikainen työttömyys) Suomi sijoittautui jaetulle seitsemännelle sijalle. On väärin väittää, että pitkäaikaisesta työttömyydestä palkitaan, mutta tulonjakomielessä kompensaatiotaso Suomessa on varsin korkea. Ajatuksellisesti työttömän tulee siis saada tulonsiirtojen jälkeen lähes sama elintaso kuin työssäkäyvän.

Tämä haittaa työllistymistä varsinkin matalapalkka-aloille, erityisesti työttömyyden pitkittyessä. Pudotaan siis syvälle kovasti mainostettuun kannustinloukkuun. Työhön palaamisen marginaalivero nousee herkästi 80 %:iin, tai jopa sen yli. Täten tehokas tulojenjako tulonsiirtojen muodossa kääntyy alkuperäistä ajatusta vastaan - työn-teko on taloudellisessa mielessä täysin kannattamatonta. Siirryttäessä tukiviidakon keskeltä matalapalkkatyöhön, käteen jäävä efektiivinen tuntipalkka jää helposti muutamaan euroon tunnissa.

Tulonjakopakkomielteiselle Suomelle paikallinen sopiminen on kirosana pahimmasta päästä, koska sitä noudatettaessa palkat ja palkankorotukset seuraavat huomattavasti paremmin yksilöiden ja yritystenvälisiä tuottavuuseroja. Paikallisen sopimisen käyttöönoton myötä sanonta 'sama palkka samasta työstä' muuntuu yli ajan muotoon 'sama palkka samasta tuottavuudesta'. Esimerkiksi OECD on kannustanut siirtymään Suomessa kohti yksilöllisempää palkanmuodostusta, joka allokoii talouden resurssit nykyistä huomattavasti paremmin. Esimerkiksi työntekijälle tulee vahva kannustin vaihtaa huonon tuottavuuden yrityksestä paremmin tuottavaan, koska kompensatio hyvässä yrityksessä on selvemmin parempi kuin huonossa.

Tulonjakopakkomielteisestä järjestelmästä johtuen palkojen muodostamisen joustavuudessa Suomi on peränpitäjä, jäykimmällä mahdollisella rakenteella. Maaailman talousforumin, WEF:n tutkimuksessa Suomen sijoitus on 140 maan joukossa on viimeinen, 140.

Suomalaisen palkankorotus- ja työmarkkinajärjestelmän soveltuvuudesta kiinteän valuuttakurssin talousjärjestelmään voi olla monta mieltä, mutta ainoastaan varmaa on se, että mikäli järjestelmä rakennettaisiin uudelleen puhtaalta pöydältä, nykyiseen ei päädyttäisi. Se kun ei palvele kenenkään etua.

KIM VÄISÄNEN yli kymmenen kertaa palkittu yrittäjä (mm vuoden kasvuyrittäjä ja tasavallan presidentin kansainvälisyyspalkinto). Hän on ollut mukana perustamassa koti- ja ulkomailla noin kahtakymmentä yritystä. Väisänen toimii kolumnistina ja blogistina muun muassa sanomalehti Karjalaiselle, IT-julkaisu Tiville ja Suomen Yrittäjille. Vapaa-ajallaan hän pyrkii miettimään yhteiskunnallisia ajatuksia.

Libera

Libera-säätiö on vuonna 2011 perustettu itsenäinen ja puoluepoliittisesti sitoutumaton ajatuspaja, joka tukee ja edistää yksilönvapautta, vapaata yrittäjyyttä, vapaita markkinoita ja vapaata yhteiskuntaa. Sen toiminta koostuu tiedotus- ja julkaisutoiminnasta, tutkimustyöstä ja tapahtumien järjestämisestä. Libera on yksityisesti rahoitettu, toiminnallinen ja yleishyödyllinen säätiö.